JORDEN

I TEKST OG BILLEDER

AF

W. DREYER

FØRSTE DEL

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1905

Vestindien er ikke stort af Omfang, thi det maaler kun op mod 250.000 Kvkm. eller ikke engang halvt saa meget som Frankrig, men Udviklingen har paa de enkelte Øer været saa vidt forskellig, at den har givet Livet og Samfundsformerne et stærkt Særpræg. Det er umuligt at give en blot nogenlunde almengyldig Skildring af deres Beboere og af det Liv, der udfolder sig paa dem, og vi gaar derfor over til at omtale de enkelte Øer i Rækkefølge efter deres Beliggenhed.

KUBA

Størrelse c. 114.000, med Isla de Pinos og øvrige tilliggende Øer og Holme c. 119.000 Kvkm. (over 3 Gange saa stor som Danmark). Længde c. 1200, Bredde 40 til 200, gennemsnitlig 80 Km. Indb. (1899) 1.573.000, hvoraf »Hvide« 1.052.000 [deraf 129.000 Spaniere, 6500 Nordamerikanere, 2000 spanske Amerikanere, 1300 Franskmænd], Negere 235.000, Blandinger 271.000, Kinesere 15.000. Af hver 1000 er 518 Mænd, 482 Kvinder. Befolkningstæthed godt 13 (per Kvkm.), c. $^1/_5$ af Danmarks og $^1/_2$ af Ringkøbing Amts. Hovedstad Havana (Indb. 275), andre større Byer: St. Jago de Cuba (43), Matanzas (36), Cienfuegos (30), Puerto Principe (25), Cardenas (22). 64 % af Befolkningen er »Analfabeter« (kan hverken læse eller skrive). 3100 Almueskoler med 3500 Lærere og 130.000 Elever, højere Skoler i alle større Byer, Universitet i Havana (600 Stud.). Statsindtægter (1902) c. 64 Mill. Kr., hvoraf 56 af Told paa Ind- og Udførsel. Udgifter c. 55 Mill. Landejendomsbesiddere 17.000, Forpagtere og Fæstere 44.000. Landarbejdere 222.500. Kulturland godt 350.000 Hkt., hvoraf 172.000 Hkt. dyrket med Sukkerrør, 33.500 med Tobak. Over 200 Sukkermøller. I Havana alene 237 Tobaksfabrikker med 18.000 Arb. Sukkerproduktion (1901) 600.000 Tons. Tobaksudførsel: 14 Mill. Kilo Blade, $213^1/_2$ Mill. Styk. Cigarer, 10 Mill. Pakker Cigaretter. Kvægbestand ($^1/_1$ 1902): 750.000 Stk. Hornkvæg, 122.500 Heste, 21.000 Muldyr, 1300 Æsler. Statsskovenes Areal 500.000 Hkt. I Jærnminer 4000 Arb., Udførsel af Jærnmalm fra 360.000 til 600.000 Tons aarlig. Ud- og Indførselsværdi tilsammen (1901—1902) 489 Mill. Kr. (249 + 240), 1902: 575 Mill. Udførsel: Sukker 112 Mill. Kr., Tobak og Cigarer (1901) 108 Mill., (1902) $87^1/_2$ Mill. Indførs. fra de forenede Stater $92^1/_2$, Udførsel til samme 171 Mill. Kr. Havanas Havn besøgt 1901 af 1433 fremmede Skibe paa godt 2 Mill. Tons. Jærnbaner c. 1960 Km. (foruden c. 1000 Km. private, smalsporede Sukker- og Frugtbaner). Telegraflinier 3700 Km. Flag: 3 blaa og 2 hvide Længdestriber samt een stor, hvid Stjærne i en rød Trekant ved Grunden. Handelsflaade 74 Dampere og 555 Sejlskibe paa tilsammen 58.400 Tons.

Kuba, Antillernes Perle, frembyder i sin nuværende Tilstand et sørgeligt Billede af Tilbagegang og Ødelæggelse. Rig af Naturen, begunstiget af det herligste Klima, i Stand til at frembringe en Uendelighed af de lettest afsættelige og kostbareste Tropeprodukter, ligger den dejlige Ø hen mishandlet, vanrøgtet og udplyndret, overladt til nogle faa Hundredtusind Mennesker af en vanslægtet Race — en Dronning i Pjalter, en Ædelsten traadt i Snavset.

Skønt beliggende mellem den 20de og 23de n. Breddegrad, har Øen ikke noget trykkende hedt Klima; Middeltemperaturen svinger mellem 23 og 25°, og Nedbøren er rigelig. Regntiden begynder i Maj og ender i November, men ogsaa uden for den falder der Regn. Naar Malaria, gul Feber og Kolera stedvis og til Tider har hærget den, er Grunden hertil kun Befolkningens Svinskhed og nogle Egnes sumpede Beskaffenhed, som vel lod sig forbedre. I Løbet af 3—4 Aar drev Amerikanerne Dødeligheden i Havana fra 38 ned til 24 eller

25 per Tusind Indb. ved at forbedre Kloakforholdene, rense Gader og Gaarde og befri By og Omegn for stillestaaende Vand. Orkaner og Jordskælv er ikke hyppige.

Kysterne er kun for en Del let tilgængelige. Den midterste Del af Nordkysten er sandet, og Adgangen til den er vanskeliggjort ved en c. 400 Km. lang Række Øer, inden for hvilke Farvandet er lavt og fuldt af Sandbanker og Koralrev. Den største af disse Øer, Cayo Romano Grande, er lidt større end Falster, ligesom de andre temmelig flad, sandet, ufrugtbar og lidet beboet. Saavel den østlige som den vestlige Del af Nordkysten er derimod ikke vanskelige at besejle, ligesom de heller ikke mangler godt beskyttede, dybvandede

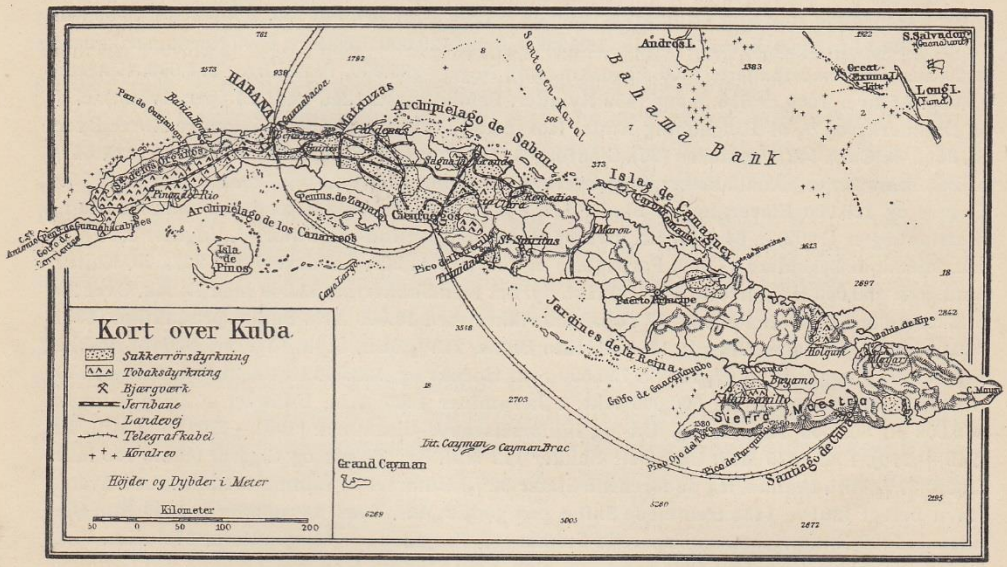

Fig. 1. Kort over Kuba.

Bugter. Største Delen af Sydkysten er lav og sumpet, og Havet ud for den er, naar den østligste Del undtages, overdrysset af Øer i Hundred- og atter Hundredvis, de fleste smaa, men een, Isla de Pinos, af betydelig Størrelse. Lave er de paa denne nær alle, og de fleste af dem oversvømmes af ethvert usædvanligt Højvande; nogle er nøgne og sandede, andre kratklædte, men de fleste bærer yppig Skov indrammet af lysegrønt Mangrovekrat; og det er ikke ufortjent, at den skønneste Gruppe har faaet Navnet »Jardines de la Reyna«, Dronningens Haver.

Inden for denne Ø-Labyrint er Landet lavt og vandtrukket, og vidtstrakte, ved Flodtid oversvømmede Mangrovesumpe gennemskaarne af vildsomme, lavvandede Kanaler og stærkt forgrenede Flodmundinger gør mange Steder det indre næsten utilgængeligt. Ganske forskellige er Forholdene paa den til et dybt Hav grænsende, østlige Del af Sydkysten. Brat skyder den af Hav

kronet af skyrækkende Tinder, indrammet af Brændingens hvide Skum, vild og sønderflænget, kløvet og undermineret af Bølgernes Slid. Dybe Fjorde skærer sig ind i Landet med stejle Bredder og maleriske Klippenæs, og i de nøgne Styrtningers lune Kløfter gemmer sig frodige Skove, hvis Udløbere følger hver Huling op mod Sierra Maestres Toppe.

Denne Øens højeste og vildeste Bjærgkæde (Pico de Tarqvino, 2560 M. høj) er vanskelig tilgængelig og delvis endnu ubekendt. I en af dens bortgemte Kroge skal der leve en Rest af Øens Urboere, om hvilken man dog ikke ved noget nærmere, og bortset fra nogle Kaffeplantager ligger den hen i samme Tilstand, som da Columbus henrykt lod sit Øje følge dens dristige Profil, nøgen paa Syd-, skovklædt paa Nordsiden, hvor den efterhaanden opløser sig i lavere Bakkedrag ned mod Rio Cauto, Kubas største Flod, der ved en Barre er afspærret fra Havet. Paa denne Del af Sydkysten ligger gemt ved en dyb Fjord med et snævert Indløb St. Juan de Cuba, en af Øens ældste og interessanteste Byer, bekendt ikke mindre ved sin maleriske Beliggenhed end ved de Kampe, der udfægtedes i dens Omegn under den spansk-amerikanske Krig. Skønt et af Hovedsæderne for den spanske Kultur, har den dog aldrig kunnet svinge sig op til Rigdom og økonomisk Betydning, eftersom den altid har manglet Opland, idet Øens indre er saa at sige utilgængeligt fra denne Side. Rio Cautos frugtbare, men lidet opdyrkede Dal begrænses mod Nord af en urskovklædt Ødemark, som Vest paa gaar over i Camaguey'en, et Savannelandskab, fladt og begroet med Græs, eller, hvor Terrainet hæver sig noget, med Krat. Nu og da træffer man ogsaa paa et lavt Palmebuskads eller paa spredt staaende Viftepalmer, men kun, hvor et Vandløb har gravet sig ned i Jorden, møder Øjet ogsaa i Tørtiden, da dette Landskab ellers er trist, graat og øde, en Stribe frisk grønt.

Jævnligt dukker en Bjærggruppe op, snart med takkede Tinder, snart med ovenpaa flade, stejlvæggede Fjældknuder, altid barsk og brysk trods sin forholdsvis ringe Højde. Saadanne Bjærglande i det smaa træffer man næsten overalt paa Kuba, og de rejser sig ofte saa pludseligt af Sletten, at man kan gaa hen og sparke til dem uden at mærke Spor af Stigning. Ud mod Kysterne er de Rester af tertiære Kalklag, der engang har dækket Øens ydre Dele med en sammenhængende Kappe, som nu for største Delen er slidt af og skyllet bort under Solhedens, Regnens, Vandløbenes og Hulesammenstyrtningernes forenede Indflydelse. Inde mod Landets Midte dannes de derimod af Grundfjæld eller af ældgamle Eruptiver (vulkanske Stenarter), Øens ældste Kærne, som stikker nøgen og knudret op gennem de Lag, senere Tider har belagt deres Sider med. Flere af disse Bjærglandskaber, som stedvis hæver sig indtil 1700 M. over Havet, er Hundreder af Kvkm. store og har gjort Kubanerne god Tjeneste som Tilflugtssteder under Frihedskampene. Enkelte er endnu skovklædte, men paa de fleste har et tørt Krat afløst Skoven.

Savannerne er lidet dyrkede, men benyttes i stor Udstrækning til Græsgange, paa hvilke Kvæget vogtes af beredne og bevæbnede Hyrder, og i Tør-

tiden brændes Græs og Krat hyppigt af for at fremme Opvæksten af nye Græsspirer. Dette har sine Steder forvansket deres oprindelige Præg, men mest ligger de dog hen i samme Tilstand, som da Spanierne kom til Øen.

Vest for Camaguey'en kommer »de fem Byers Omraade« (Cinque Villas), et af de bedst dyrkede Strøg, hvis Navn hentyder paa dets 5 ret betydelige

Fig. 2. Bjærglandskab fra Kuba med Kongepalmer i Forgrunden.

Stæder. Ogsaa det er oprindelig et Savannelandskab, af hvilket store Strækninger nu er indtaget til Sukkerdyrkning, andre til Græsgange. Først paa den anden Side Havana, i den nordlige Del af Øens Vestende, henligger store Strøg i Naturtilstand med udstrakte Skove i de vilde, indtil 1000 M. høje Orgelbjærge (Sierra de los Organos). Syd for dem breder der sig et bakket Landskab, som delvis er taget i Brug til Tobaksdyrkning: det berømte Vuelta Abajo, Egnen nedenfor, som det kaldes i Modsætning til Sukkerlandet,

Vuelta Arriba, Egnen ovenfor (nemlig Havana). Sydkysten følges i Øens Midtparti mest af halvvejs ukendte Sumpskove, Arnesteder for Malaria og

Fig. 3. Allé af Kongepalmer (Kuba).

Tilflugtssteder for den oprindelige Dyreverden; længere Vest paa er den derimod tør og sandet.

Kubas Planteverden er rig, især i de Egne, hvor Sporene af Menneskefærd ikke er for indgribende. Øens Nationaltræ er Kongepalmen, hvis

næsten hvide Stamme er rank og ret som en smækker Søjle, en Smule fortykket paa Midten, 15 til 20 M. høj og kronet af store, fjerformede Blade. Deres Skeder danner et glat og grønt Skaft, og ved Grunden af dette bryder der frem en Krans af fine, stærkt forgrenede Blomsterstande, som bidrager meget til at give det skønne Træ Ynde og Karakter. Men saa snart det blæser, fejes Bladdusken til den ene Side, hvorved meget af Skønheden gaar tabt, og mange Kongepalmer er berøvede alle de større Blade, hvis Skeder og Midtribber benyttes til Husbygning og Tagtækning. Kongepalmen vokser snart enkeltvis eller i Rækker og Smaagrupper, snart samlet til hele Lunde; den bliver indtil 200 Aar gammel og tager sig særlig pragtfuldt ud som Allétræ. Dens talrige Frugter indeholder en meget olierig Kærne, som benyttes til Svinefoder, og Hjerteskuddet giver en udmærket Gemyse, Palmekaal, som rigtignok er dyrt købt, da den koster Træet Livet. Det ligner, naar det er gjort i Stand til Brug, en smuk, lys og lige Elefantstødtand.

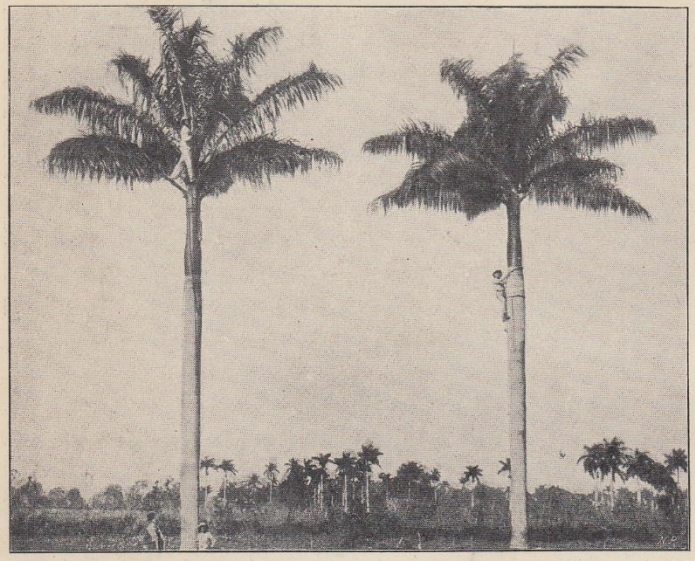

Fig. 4. Kongepalmer bestiges (Kuba).

Af andre Palmer lægger man især Mærke til et Par Viftepalmearter og til den indførte Kokospalme, der er skønnest som ung, saa længe Stammen kun er mandshøj eller saa, thi dens herlige, mange Meter lange Blade kommer da bedst til deres Ret.

Karakteristisk er Silkebomulds- eller Ceiba-Træet, hvis store, skærmformede Krone ofte ses rage op paa en ellers bar Mark. Den svære Stamme skyder forneden ud i et Antal radiært stillede Støtteplader, og dets Grene er belæssede med tætte Klynger af Snylteplanter (Epifyter), der giver det et Præg, som minder lidt om en Birk med talrige »Heksekoste«. I Haver og Parker pranger den bedaarende, paa Madagaskar hjemmehørende *Poinciana regia*, hvis Krone i Blomstringstiden forvandles til en kæmpestor, teglstensrød Buket, men skønnest er dog Bambus-Arterne, disse mægtige over alle Tropeegne udbredte Græsser. Paa Kuba falder navnlig en 10—15 M. høj Form i Øjnene, hvis gulgrønne, forneden laartykke »Straa« svajer og bøjer sig i de

sirligste Kurver, besatte med en Uendelighed af grønt, ophængt i saa fine Stilke, at det højt til Vejrs synes at svæve frit i Luften som Tusend vingedirrende Sommerfugle. Disse Pragtvækster benyttes bl. a. til Hegn om Mar-

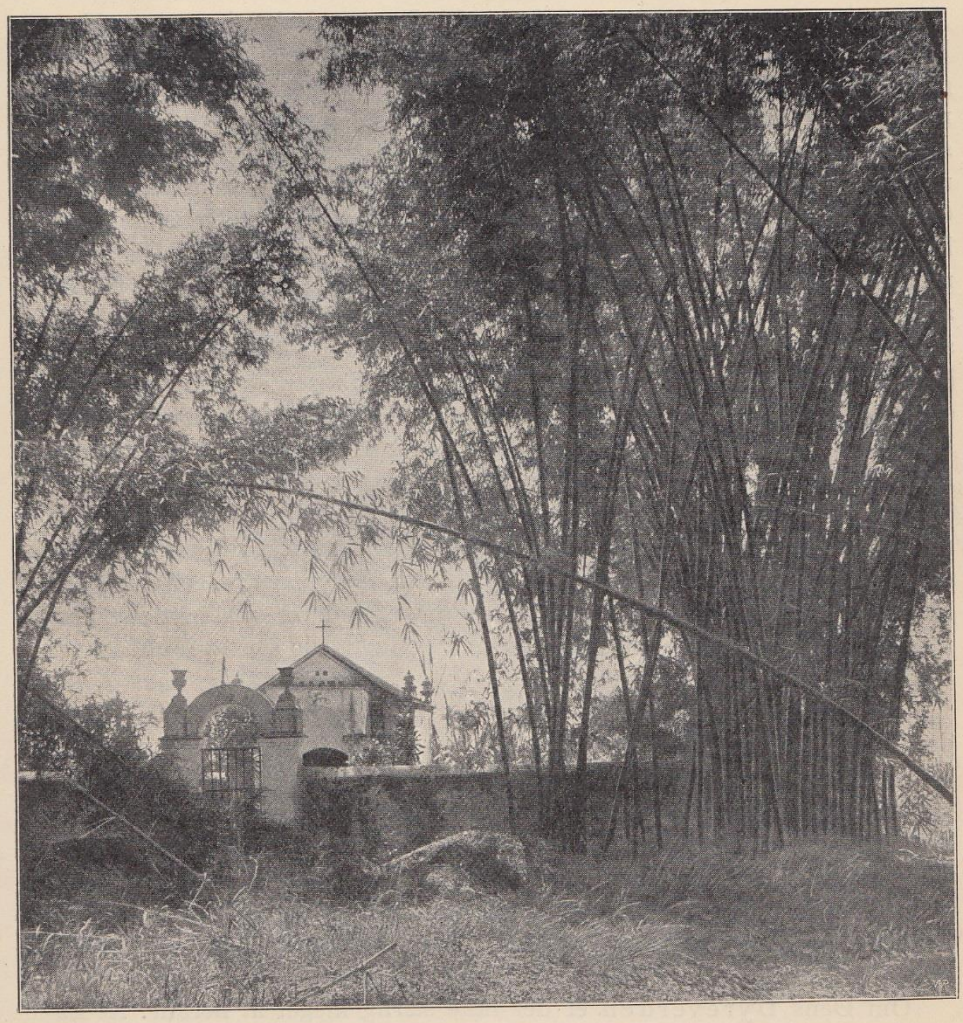

Fig. 5. Bambus ved en Kirkegaard (Kuba).

kerne som Pil og Tjørn hos os. Hvor Jorden er tør, bestaar Hegnene dog ofte af en Slags Kaktus, 4—6 M. høj med kantede og tættornede Grene og i Blomstringstiden oversaaet med store, ildrøde Blomster. Eller man har valgt Figenkaktus, Opuntierne, med deres brede, ovale, fintpiggede Led til Værn om Ejendommen.

De fleste Tropeskove, altsaa ogsaa de kubanske, er forskellige fra vore

derved, at de sammensættes af et saadant Utal Arter, at man paa en Brøkdel af en Hektar ofte kan tælle flere Træformer end i mange Kvadratkilometer nordisk Skov, og derved, at Slyng- og Snylteplanter spiller en i Norden ukendt Rolle. Kronerne danner en sammenhængende Masse, idet Lianer og andre Klatrere gennemvæver dem og forbinder Træ med Træ i næsten ufattelig Fylde, og der er næppe eet større Skovtræ, uden at det jo bærer en hel hængende Have af snyltende Bregner, Gøgeurter (Orchideer), Bromeliaceer (ananaslignende Former) og hvad de nu hedder, alle de utallige Snyltegæster, som snart trænger sig sammen til tætte Klumper, snart hænger ned i maleriske Festons med Luftrødder og spindelvævslette Ranker, snart omslynger Grene og Stammer som Kæmpeslanger eller knytter Nabo til Nabo med stærkt, knudret Tovværk. Underskoven bestaar af Buske og storbladede Bladplanter, men »Skovbund« som hos os ser man intet til, thi Skyggen er for tæt til, at andet end Bregner og nogle faa, urteagtige Vækster kan trives i den. Blomster synes sjældne i tæt Urskov, skønt der paa den rette Tid af Aaret er nok af dem. Men de gemmer sig, hvad enten de nu tilhører Træerne eller de paa dem snyltende Planter, til Vejrs i Kronerne, hvor de har Adgang til Lys og Luft. Skovbunden er saa at sige flyttet op ovenpaa Skoven, og kun hvor man har Udsigt ovenfra over denne, faar man farvestærke Blomster i Mængde at se.

Skoven paa Kuba er imidlertid ingenlunde overalt, hvad vi forstaar ved en tropisk Urskov, thi mange Steder, først og fremmest i Bjærgene, bestaar den overvejende af en Fyr med lange, fine Naale og smækre, svajende Grene. Med sin lyst rødbrune Bark er dette ofte meget høje og tykstammede, mørktkronede Træ en virkelig Skønhed, som dog tager sig sært fremmed ud i de tropiske Omgivelser.

Skovene er af ikke ringe Betydning for Øen, ikke blot ved den Indflydelse, de har paa Klimaet, men ogsaa ved de værdifulde Træsorter, de indeholder. Mahogni, Cedertræ, Farvetræer, Fyrretømmer og meget mere kan skoves i stor Mængde, uden at Bestanden tager Skade, men desværre! her saa lidt som de fleste andre Steder uden for Europa har man mindste Forstand paa Forstvæsen eller blot Øjnene aabne for Nødvendigheden af at bevare et vist Flademaal Skovland for at forhindre Oversvømmelser, Bjærgskred o. l. Efter de officielle Opgivelser skal c. $7^1/_4$ Mill. af den kubanske Stats c. 12 Mill. Hkt. være skovbevokset, men dette er dog vist overdrevet.

Om Øens Dyreverden er der ikke særlig meget at berette. Af Landpattedyr har den, bortset fra de talrige Flagermus, kun en stor Insektæder (*Solenodon cubanus*), hvis nærmeste Slægtninge har hjemme paa Madagaskar, og et Par anselige, i Træerne levende Gnavere (*Capromys*) af en meget gammel Familie. Nu er en indført Hjort forvildet i stort Tal, og mange Steder træffes forvildede Svin ligesom ogsaa Perlehøns og Paafugle. I de store Laguner og Flodmundinger forekommer en Søko, den amerikanske Manat, et stort, plumpt, planteædende og værgeløst Dyr, der efterstræbes meget for sit Køds og Fedts Skyld.

Man kender ikke mindre end 600 kubanske Fugleformer, som dog for en stor Del er trængt tilbage til vanskeligt tilgængelige Egne. I dyrkede Strøg ser man kun faa Fugle, blandt hvilke dog een, en sort Trupial, er saa almindelig, at man ikke kan undgaa at lægge Mærke til den. Den minder ved sin lange, vippende Hale om en Skade, og den er livlig, nysgærrig og alt andet end bange for Mennesker. Ogsaa Kalkungribben, der er sort med rødt Hoved, og den helt sorte Ravnegrib er almindelige i Nærheden af beboede Steder, til hvis Renholdelse de bidrager meget, og i mindre befolkede Strøg træffes foruden forskellige Kolibrier og Papegøjer den store, smukke Kubadue og den for Øen ejendommelige, lille, nydelige og brogede Todi. De lystløvede Mangrovekrat ved Laguner og Flodmundinger vrimler af Vandfugle: den brune Pelikan sidder stiv og stille paa en Træstub ude i Vandet med det latterligt lange og plumpe Næb gemt mellem Brystfjerene, og paa Mangrovernes Rodstylter staar talrige Hejrer paa Udkig, mellem hvilke man særlig lægger Mærke til den lille, snehvide Egrette, hvis lange, lette og yndefulde Nakkefjer har gjort den saa efterstræbt. I Luften sejler langvingede Fregatfugle, maaske de bedste Flyvere af alle, og i det lave Vand vader der Flokke af store, rosenrøde Flamingoer. Ud fra det tætte Krat høres Spottedroslens rigt vekslende Fløjtetoner som en lydelig Protest mod den bekendte, men uholdbare Paastand, at Troperne

Fig. 6. Kubansk Frugtsælger (Havana).

er fattige paa Sangfugle. Thi vel er der kun lidt Fuglesang i de store Urskove, men i Krat, Parklandskaber og Haver hører man i alt Fald i Mellemamerika fuldt saa mange Sangere som hos os. I Parentes bemærket staar det lige saa galt til med en anden Paastand, den nemlig, at Tropernes Blomster mangler Duft; thi mange af dem udsender lige saa stærk eller fin Vellugt som nogen nordisk Art.

Krybdyrene er som overalt i de varme Lande mere fremtrædende end hos os, og navnlig ser man alle Vegne en Masse Firben. En nydelig lille *Anolis* smutter om i Hækker, paa solbagte Skrænter, Mure o. s. v., hvor Hannerne sidder og nikker med hævet Forkrop, medens de taktfast puster deres orangerøde Strubeposer op. Morsomt er deres Farveskifte, som foregaar med forbavsende Hurtighed. Det samme lille Dyr, som paa en snavset Væg — og alle Vægge paa Kuba er snavsede — er graabrunligt, bliver næsten i et Nu lysegrønt, naar det hopper over paa et grønt Blad, og træffer det at sidde halvt paa et saadant, halvt paa en Sten, er det delvis grønt, delvis af Farve som Stenen. I Skovene lever der meterlange Leguaner, som jages med Hunde og spises, og mindre, til Dels meget smukke Former af samme Familie træffes i Haver og Krat. Slangerne er faa og ugiftige, men des talrigere er Skildpadderne, især de i Ferskvand forekommende Arter. De store Suppeskildpadder, der er ret almindelige sine Steder paa Kysterne, er Genstand for indbringende Fangst, og Sumpe og Laguner vrimler af Krokodiller og Alligatorer, som opnaar en anselig Størrelse, men sjældent er farlige for Mennesker. Hav og Ferskvande er rige paa Fisk, og Fisketorvene i Byerne frembyder et overvældende Skue ved den utrolige Masse forskellige, for det meste brogede og pralende farvede Fisk, der bydes til Salgs. Men maale sig i Smag med vore bedste Saltvandsfisk kan ikke en eneste af hele denne finnede Vrimmel. Derimod staar de prægtige Hummere, de kæmpestore, stærkt sammentrykkede Rejer, de smaa, men fine Østers og de mange Muslinger og Snegle ikke tilbage for, hvad vi kender af lignende, spiselige Former.

Insekterne er, skønt talrige nok, hverken saa fremtrædende eller saa generende som mange andre Steder i Troperne. Dog kan Moskitoerne være plagsomme, og da man nu ved, at visse af dem overfører Malaria, andre gul Feber til Mennesket, aabnede Amerikanerne, medens de var Herrer paa Øen, et Felttog mod dem og deres Yngel. De farligste af dem lægger Æg ikke saa meget i naturlige Vandbeholdninger som i Cisterner og i det Vand, der samler sig i gamle, bortkastede Blikspande, Konservesdaaser o. l., af hvilke det vrimler i Omegnen af de fleste Tropebyer, og det gælder derfor særligt om at holde Øje med dem. Af Billerne er den 4 til 6 Ctm. lange, lysende Smelder, Cucujo, en af de mærkeligste. Den udstraaler et grønt Lys, stærkt nok til at læse ved, og anbragt, som man ofte ser den paa Kuba, i en Dames mørke Haar eller i en ung Herres flotte Slips, lyser den ved Aftentid som en lille Glødelampe.

Paa Stranden driver der i Land en Uendelighed af skønne Konkylier, Mus-

lingskaller, Koraller o. l., og der rører sig paa det fine, hvide Sand et morsomt Liv. Særlig gør Krabberne sig bemærkede ved deres myldrende Mængde og travle Vimsen. Snurrigst er Vinkekrabberne, hvis højre Klosaks er mange Gange større end den venstre. Faar de Øje paa en, hæver de Forkroppen i Vejret og vinker paa den pudsigste Maade med den store Saks, som vilde de sige: »kom du bare an!«, men gaar man dem ind paa Livet, saa er det forbi med Drabeligheden, og de piler af det bedste, de har lært. Ogsaa de andre paa den tørre Strand levende smaa Krabber er morsomme; de samles i Snesevis omkring hver ilanddreven Fisk o. l., og forstyrrer man dem i deres Maaltid, saa spreder de sig i et Nu over Sandet, at se til som store, langbenede Edderkopper, for at forsvinde i deres Huller, af hvilke de dog straks igen titter frem med et nysgerrigt Udtryk i deres smaa, kloge Øjne.

Svampe er talrige i Havet omkring Øen, og skønt Fiskeriet hverken drives i den Udstrækning eller saa planmæssigt, som ske kunde, opfiskes og udføres der Vadskesvampe til en Værdi af over 4 Mill. Kr. aarlig.

Da Columbus betraadte Kuba den 28de Oktober 1492, fandt han Øen beboet af Indianere (Cibuney'er), velskabte og venlige Naturmennesker, der modtog ham og hans Folk som Guder. De levede i en Stenalder, men var dog ingenlunde »vilde«, thi vel havde de ingen andre Husdyr end Hunden, men de dyrkede Jorden og ernærede sig fortrinsvis af dens Frembringelser: Majs, Bønner, Græskar, forskellige Knolde m. m., samt af Ananas og Træfrugter. Ved Siden heraf indsamlede de Biernes Honning, og de drev et ikke ubetydeligt Fiskeri bl. a. efter Havskildpadder, som de fangede ved Hjælp af Sugefisk; endelig jagede de med Bue, Pil og Slynge de store Gnavere, Fugle og Leguaner, og saa — røg de Tobak! Krigerske var de ikke, og nogen fremskreden Samfundsordning var de ikke naaet til; de var splittede i Stammer, hver med sin Høvding (Caçik), der tillige var Ypperstepræst (øverste Medicinmand) og som saadan i Besiddelse af stor Indflydelse.

De stakkels Indianeres Lod blev haard. De skulde tvinges til Arbejde, og en ny Religion skulde paanødes dem, men uvante til strengt Arbejde kunde de ikke taale dette, og deres Frihedsfølelse satte sig op mod den Tvang, de blev underkastet. Dybt religiøse, som de var, vilde det næppe, naar der var bleven taget blidt paa dem, have været vanskeligt at bøje dem ind under den katolske Religion med dens Helgendyrkelse og mange Fester, der stemte saa godt overens med deres Trang til Guder og Gudsdyrkelse. Men med Datidens raa Fanatisme for man frem med Baal og Brand, Sværd og Svøbe, og Følgen heraf og af det haarde Arbejde var, at de praktisk taget forsvandt paa mindre end to Hundrede Aar. »Uddøde« er de dog ikke, thi dels lever der vistnok endnu nogle faa Hundrede af dem i Sierra Maestre, dels ruller der ikke lidt af deres Blod i den kubanske Landbefolknings Aarer.

Den nuværende Befolkning er for en stor Del fremstaaet ved Raceblanding. Ganske vist opgav ved Folketællingen i 1899 c. 910.000 Kubanere at være

»hvide«, men rent hvidt Blod træffes blandt »Kreolerne«, hvorved overalt i Mellemamerika forstaas de indfødte af europæisk Afstamning, kun i Overklassen. Og blandt de »kulørte« er de renblodede Negere i Mindretal.

Gennem 300 Aar har der fundet en livlig Indvandring fra Spanien Sted. Vel higede mange blot efter at vende tilbage til Hjemlandet efter at have tjent en Formue eller erhvervet Ret til Pension, men selv de blev i Reglen længe nok paa Øen til under de herskende løse Sæder at stifte Familie, som blev tilbage, naar de selv rejste hjem, og adskillige nedsatte sig blivende som Plantere o. s. v. Da Indianerne ikke blev foragtede i samme Grad som de sorte, var Forbindelser med Indianerinder meget almindelige, noget, hvorom bl. a. den rødbrunlige Hudfarve og de »mongolske« Træk, man ofte ser hos Landalmuen, vidner. Da de franske Kreoler i Begyndelsen af forrige Aarh. blev forjagede fra Haïti, drog mange af dem til Kuba, hvor de navnlig nedsatte sig i det østlige. Derved blev der tilført Øen et Befolkningselement, som stedvis har været af Betydning. I Nutiden spiller Nordamerikanerne en ikke ringe Rolle, og der kan vistnok ventes en stigende Tilstrømning af dem. Kuba var et af de første Steder, hvor Negerslaveriet blomstrede, og et af de sidste, hvor det blev afskaffet. Aar 1774 udgjorde de »farvede« 44 % af Befolkningen, men 1841 ikke mindre end 62 %, og først da Slaveindførselen for 50 Aar siden ophørte, begyndte Procenten at falde. Slaveriet har aldrig været saa strengt her som andre Steder, og Frigivning af Slaver var almindelig; de frigivnes Antal var 1867 c. 249.000, og da Slaveriet blev ophævet Aar 1886, var der knap 26.000 Slaver tilbage. Der gaves dog naturligvis brutale Herrer, og det Rædselsregimente, som herskede paa nogle af Sukkerplantagerne, førte til talrige Undvigelser, saa der i Bjærge og Sumpe efterhaanden samledes mandsstærke Bander af saakaldte Cimarronnegere, der var en Svøbe for Øen og fremkaldte flere Slaveopstande.

For Tiden mærkes Modsætningen mellem hvide og kulørte ikke meget i det daglige Liv. Naturligvis er en »hvid« stolt af sit Blod og anser sig for højt hævet over hver den, der har sorte Stænk i sit, men man lever sammen uden større Rivninger. I Slavetiden havde selv de rige Planteres Børn — som overalt i Vestindien — sorte eller halvsorte Ammer, Barnepiger o. s. v., ligesom Hustyendet var og er kulørt. Derved nedbrødes for en Del Skrankerne mellem de to Racer, og Kreolerne føler sig langt mindre frastødte af Negrene end mange fremmede, der vist gennemgaaende finder dem mildest talt væmmelige.

At Slaveriet i visse Retninger har virket forraaende paa Negrene er utvivlsomt, men i andre Henseender har det dog vistnok haft en god Indflydelse paa dem. Paa Slavernes Herrer har det derimod kun virket ødelæggende. Negertyendet har indpodet mange af sine Synsmaader, sin Overtro, Sanselighed o. s. v. i de Børn, der var betroede til dets Varetægt, og der er ingen Tvivl om, at adskillige af de uheldige Træk hos Vestindiens Kreoler stammer fra den nære Berøring med de raa og ukultiverede Negere. Ikke at tale om det demoraliserende, der altid maa være forbundet med Stillingen som Slaveejer.

Indtil for nylig blev Kuba ogsaa i social Henseende behersket af spanske Officerer, Embedsmænd, Lykkejægere o. s. v., samt af nogle forholdsvis faa Familier, hvem de spanske Konger havde skænket store Jordejendomme. De blev støttede af Regeringen og støttede til Gengæld denne, de vendte tilbage til Spanien og kom atter ud til Øen, og selv om de var nærmest knyttede til denne, lod de dog deres Børn opdrage i Hjemlandet, tog dertil, naar de vilde rekreere sig o. s. v. De følte sig kort sagt som Spaniere, ikke som Kubanere, og de blev med hvert Slægtled mere energiløse, dumstolte, bornerte og uden Forstaaelse af skiftende Tider og Forhold.

Over for dem stod det egentlige kubanske Folk: en Del mindre Godsbesiddere, den kvartindianske Almue paa Landet, de smaa Ejendomsbesiddere, Forpagtere og Fæstere, de lavere Klasser og til Dels Middelstanden i Byerne o. s. v. Deres Sprog er det spanske, og de taler det tilmed mærkelig rent, deres Kultur, saa vidt den rækker, er spansk, deres Religion den katolske, deres Overleveringer Hjemlandets, de er Spaniere endnu mere i Sind end i Skind. Hvis nogen Sinde en Koloni har været knyttet med »uløselige« Baand til Hjemlandet, saa er det Kuba, men Ulykken var, at Spanierne saa med Foragt ned paa Kubanerne, og at de, udgaaede som de var fra et slet regeret, i Forfald værende Land og fra et i mange Maader fordærvet Samfund, nødvendigvis selv maatte blive slette Magthavere og forplante Forfaldet videre til Kolonien. Embedsmændenes Overmod og Bestikkelighed, Militærets Brutalitet, de indfødtes Udelukkelse fra Embeder og Bestillinger, Jordens Klumpen sig sammen paa spanske Hænder, de stigende Skatter, de vanvittige Toldlove og meget andet maatte endog i dette Tilfælde føre til Forsøg paa at skaffe Øen Selvstyre. Og da disse Forsøg strandede paa Regeringens stædige Dumhed, kastede Kubanerne sig i Armene paa Nordamerikanerne, skønt de hader og frygter dem. Mellem Kubanere og Spaniere er der, hvor meget der end kan skille dem, naturlig Overensstemmelse i Anskuelser, Karakter, Tænkemaade o. s. v., men fra Nordamerikanerne er de saa forskellige som Ild fra Is. Derfor vil vistnok med Tiden disses Indflydelse føles som en Byrde lige tung med det spanske Aag.

Efter Opdagelsen laa Kuba længe forholdsvis upaaagtet hen. Kostbare Metaller fandtes ikke i større Mængde, og Øens Frugtbarhed kunde ikke udnyttes, fordi der manglede Marked for dens Frembringelser. Først de nordamerikanske Fristaters Opsving bragte Fart i Udviklingen. Store Arealer blev opdyrkede, Befolkningen tog rivende til, Slavernes Antal voksede, Rigdommen steg, og lige til Firserne i forrige Aarhundrede havde Kuba en Blomstringstid, som spaaede Lykke langt ind i Fremtiden. Men Trykket fra Spaniernes Side blev for haardt, Slaveriets Ophævelse gjorde sit, Sukkerprisernes Falden stødte til, den stigende Konkurrence paa Tobakkens Omraade ligesaa, og paa kort Tid ramlede alt sammen.

Den kubanske Jord egner sig som maaske ingen anden til Sukkerrørsdyrkning. Den er i Sukkeregnene af en paafaldende rød eller rødbrun Kulør,

og det gør et ejendommeligt Indtryk at se det røde Støv og den røde Farve, dette giver Arbejdernes hvide Dragter. Man har ondt ved at faa i sit Hoved, at dette skal være Muld, thi det ligner snarere et mineralsk Stof, et Slags Aske eller saadant noget. Men det er ikke desto mindre udmærket frugtbart, fremkommet som det er dels ved Forvitring af Kalkklipperne, dels ved Mulddannelse, og det er ualmindelig kvælstofrigt.

Den »røde Jords« Givtighed synes næsten uudtømmelig. Sukkerrørets Dyrkning foregaar paa den Maade, at Jorden pløjes, hvorefter man nedlægger

Fig. 7.Kubansk Plov ved en Tobaksmark.

Stængelstykker, tagne af Rørenes øverste, tynde Del, i Rækker med passende Afstande. Jorden holdes ren, til Rørene kvæler Ukrudtet. og efter 14 til 18 Maaneders Forløb skæres de af ved Roden og befris for Bladene samt for den tynde Topdel. Dette Affald faar Lov til at blive liggende paa Marken, for saa vidt man ikke har Brug for det til Kvægfoder eller Nyplantning, men anden Gødning er der aldrig Tale om. Desuagtet er der Plantager, hvis Marker høstes i 20 Aar, inden Plantningen fornyes, og disse samme Marker har i adskillige Tilfælde givet Udbytte i et Aarhundrede eller mere!

Pløjningen foregaar endnu med en jærnbeslaaet, af Okser trukket Træplov, og alle Forsøg paa at indføre et bedre Redskab er strandede paa Arbej-

dernes Modvillie. Til den simple Plov svarer de store, tunge Oksekærrer, men i skrigende Modsætning hertil staar Plantagens øvrige Udstyr: De udstrakte, til Dels saa moderne, ofte elektrisk oplyste Bygninger ligger midt i de store Sukkermarker, der omfatter fra nogle Hundrede til halvanden Tusinde Hektarer og i Reglen er gennemskaarne af et udstrakt, smalsporet Jærnbanenæt, bestemt til Rørenes Transport. Sukkermøllen er en moderne Fabriksbygning, hvis Maskiner drives med Damp, og under hvis Kedler der fyres med udpressede og tørrede Rør. Høsten begynder omkring 1ste December og ender om-

Fig. 8. Oksevogn (Kuba).

trent midt i Maj, og den giver, selv med Nutidens lave Sukkerpriser, et stort Overskud, hvis Plantagen er ordentligt drevet, og forudsat, at Ejeren har Adgang til at afsætte sit Produkt paa et ikke ved høje Toldsatser afspærret Marked.

Fristaterne er det naturlige Afsætningssted for det kubanske Sukker, men deres Rør- og Roesukkerproducenter gør alt for at faa dem spærrede for dette, og naar Øen i 1902 fik sin Selvstændighed anerkendt, var Grunden hertil for en Del den, at man, hvis den var bleven en Stat i Unionen, ikke kunde have lagt Indførselstold paa dens Sukker. Sukkeravlen paa Kuba er fortrinsvis Stordrift, om der end hist og her findes mindre Landbrugere, som dyrker nogle

Hektarer og sælger Rørene til den nærmeste Sukkermølle. Sukkerproduktionen er gaaet stærkt tilbage i de sidste 10 Aar, dels paa Grund af Prisfaldet, dels som Følge af Ufreden. 1894 var Udbyttet 1.054.000 Tons, men i 1897 sank det til 212.000 for i 1901 at stige til 600.000.

Den bedste Sukkeregn er »La Vuelta Arriba« mellem Matanzas og Cardenas paa Nord- og Cienfuegos paa Sydsiden af Øen, og her ligger, især i Kystegnene, den ene store Plantage ved Siden af den anden. Var det ikke for de prægtige Palmealleers Skyld, kunde man i dette Strøg nu og da tro sig hensat til Laaland, thi Sukkermarkerne ligner paa Afstand, naar man ikke kan se Rørenes Højde, Roemarker, og Plantagernes Bygninger med de høje Fabriksskorstene virker i landskabelig Henseende som danske Sukkerfabrikker eller Mejerier.

Af Sukkeregnens Byer er Matanzas den ældste. Før den sidste Frihedskamp havde den 56.000 Indb., medens den nu kun tæller 36.000, thi den har lidt haardt under Krigen. Den har en henrivende Beliggenhed ved Bunden af en skøn Bugt, og Ord kan ikke give Begreb om al den Dejlighed, Øjet møder her: det atlaskblaa Hav indrammet af Flak med bleggrønt, helt inde under Bredden næsten mælkehvidt Vand. De lave, diset-violette Bjærge, som hæver sig skov- eller kratklædte paa alle Sider, kronede af Kongepalmernes skarpt tegnede Silhuetter. Den dybblaa Himmel med de hvide, af Brisen som store Fugle jagede Smaaskyer, Brændingens lysende Skumkrans mod de brogede Klipper og grønne Brinker, Landskabets harmoniske Linier, den dybt indskaarne, snævre Kløft, ved hvilken Yurumifloden har brudt sig Vej gennem Bjærgkammen bag Byen; og endelig selve denne, der ligger paa Vestsiden af Bugtens Bund og strækker en favnende Arm om dens Bue. Den tager sig paa Afstand ud som en By af mangefarvede Paladser, hvis Søjlehaller ligger halvt gemt i Tropernes yppige grønt, ikke kold og beskeden som en nordisk Fjordby, men straalende i broget og udfordrende Pragt.

Til en vis Grad er Matanzas dog, som alle Sydens Byer, en Distanceblænder. Den er anlagt efter den overalt i det spanske Amerika almindelige, regelmæssige og praktiske, men jævnt kedsommelige Plan med lange, lige, hinanden i rette Vinkler skærende Gader, der har de for alle tropisk-amerikanske Byer typiske, smalle, stærkt forhøjede Fortove, begrænsede af dybe, flisesatte Rendestene, som under en Skylregn paa faa Minutter forvandles til fossende Smaaelve. Husene har sjældent flere end 2 Stokværk, og deres store Vinduer mangler Ruder, men er, i alt Fald i Stueetagen, beskyttede af stærke, buede og fremstaaende Jærngitre. Der findes som i alle ældre kubanske Byer — og Matanzas er godt og vel 300 Aar gammel — et Antal store, offentlige Bygninger fra den gode, gamle Tid: Kirker, Paladser, Kaserner m. m., men af de nyere er kun en enkelt iøjnefaldende, en stor, flere Etager høj Brandstation, i hvis Haller der holder flunkende nye Dampsprøjter rede til Brug, bevogtede af flot uniformerede Brandfolk med dragne Sabler. Midt i det Forfald, Byen i øvrigt bærer Præg af, tager dette sig afstikkende ud, men Sagen er den, at Brand-

korpset er en frivillig, højt anset Institution, i hvilken de bedste Familiers Sønner sætter en Ære i at optages, og paa hvilken der af private ofres store Summer. Ogsaa en »Plaza« har Byen, et efter vore Begreber lille Parkanlæg, firkantet som alle offentlige Pladser i disse Egne, delt i retliniede, geometriske Figurer og beplantet med et rigt Udvalg af skønne Tropevækster. En lignende Plaza træffer man i alle amerikanske Byer af spansk Oprindelse.

Forfaldet, Stilheden paa Gaderne, Tomheden i Havnen og paa Reden taler om Byens Tilbagegang. Mange Huse er ubeboede, ikke faa ligger i Ruiner, og de pragtfulde Villaer i dens Udkanter staar tomme eller er beboede af Smaafolk. Deres engang saa straalende, lyst malede Mure er skjoldede og skaller af, deres prægtige Søjler forvitrer, de kunstnerisk smykkede Gesimser er delvis nedstyrtede, og af de mønstrede Fajanceplader, der beklæder Grundmuren som et farverigt Bælte, er mange sprukne eller udfaldne. De eventyrskønne Haver er overgroede og uplejede, og hvor der endnu for et Aarti siden rørte sig et Liv i Rigdom, Forfinelse og Nydelse, hersker der nu Stilhed og Øde.

Ogsaa i Omegnen ser man Brandtomter og af Djunglekrattet halvt opslugte Sukkermarker, Broer i Ruiner, forsømte Veje o. s. v., men dette betyder dog ikke saa meget, som man skulde tro, thi det at vedligeholde en Bygning, Bro, Vej, Jærnbanelinie o. l., er noget, Kubanerne ikke anser for formaalstjenligt. De slider paa Tingene, til de bliver ubrugelige, og saa kasserer de dem eller underkaster dem maaske omsider en gennemgribende Istandsættelse. Dette, der hænger sammen med Nationalkarakteren, maa nødvendigvis give meget et forsømt Præg, og saa maa man vide, at der ikke betales Skat af ubebyggede Bytomter, ubeboede Ejendomme eller udyrket Jord. Der er altsaa ingen direkte Udgifter ved at lade sligt ligge hen, og de rige, nu til Dels i Spanien bosatte Slægter, der ejer saa meget af Øen, vil sjældent sælge noget af deres Ejendomme, da de venter, at der skal indtræde en Stigning af Prisen paa Jord.

I Modsætning til Matanzas er Cardenas en ung By, der ikke har lidt stort i Ufredstiden. Den ligger i en usund Mangrovesump, og synderlig Stads er der ikke ved den; men ved Havnen er der Liv, og overalt spores den fade Sukkerstank, der er Vellugt i deres Næse, som lever af Handelen med Sukker, Melasse og Rom. Et langt mere tiltalende Indtryk gør Cienfuegos, navnlig ved sin herlige Beliggenhed ved den skønne Bugt, den eneste let tilgængelige paa den vestligere Del af Sydkysten; den er rig paa Smaaøer og Næs, alle bebyggede med smagfulde Villaer, i hvis Haver den dejlige *Poinciana* løfter sine straalende Blomsterkupler mellem Kokospalmer og jættestore Kaktus, mellem Søjlegange og Lysthuse, overgroede af Slyngplanter, hvis Blomsterpragt skjuler Træ og Sten under luende og lysende Farvekaskader. Øst for Bugten hæver sig et mangetakket Bjærgparti, hvis kække Omrids føjer en ny Øjenlyst til det enestaaende Landskab.

Et ganske andet Præg end Sukkeregnene har de Strøg Sydvest for Havana,

hvor Tobakken fortrinsvis avles. Her er de mindre Ejendomme Reglen, thi Tobaksplanten kræver en omhyggelig Behandling og egner sig derfor bedst for ikke alt for store Jordbrug. Den vil helst have en let, sandblandet, men dog muldrig og frugtbar Jord, og skønt den dyrkes ogsaa andetsteds paa Øen, bliver Bladene dog kun rigtig fine i La Vuelta Abajo. De berømteste »Vegas«, som de tobak-frembringende Gaarde kaldes, har kun 50 til 150 Hkt. under Kultur med den dyre Urt, de fleste andre er betydelig mindre, svarende til, hvad vi vilde kalde Bøndergaarde og Boelssteder. Mange er Selvejendom, men de fleste fæstes eller forpagtes mod høje Afgifter. Jorden bearbejdes ret omhyggeligt, men gødes ikke, som man siger, fordi det vilde virke skadeligt paa Bladenes Finhed. Markerne tilplantes i Slutningen af Regntiden og høstes i den tørre Tid; de maa holdes omhyggeligt rene, og Bladenes Afplukning, Sortering og hele vidtløftige Behandling kræver en betydelig Arbejdskraft. Hver Plante faar kun Lov til at udvikle fra 6 til 16 Blade; naar disse er høstede, afskæres Stammen lidt over Roden, og de udskydende Stængler yder en anden Høst af god Kvalitet. En tredie Høst af mindre værdifulde Blade tages til Slut paa lignende Vis. Er et Stykke Jord udpint, faar det Lov til at hvile og samle Kræfter, medens andre tages i Brug.

Foruden Sukker og Tobak avles meget andet paa Øen. Majsmarker ser man overalt, selv ved Negerhytterne, Mango- og andre Frugttræer er almindelige, og i de senere Aar har Ananasdyrkningen taget et forbavsende Opsving. Den og Banankulturen vil vistnok naa op paa Siden af Sukkeravlen, og et amerikansk Selskab har allerede nu saa udstrakte Bananplantager, at det har maattet lægge smalsporede Baner igennem dem for at lette Indbjærgningen og Transporten af de vældige Frugtklaser. Appelsiner — og den, der ikke har prøvet en vestindisk Appelsin, ved ikke, hvorledes denne Frugt bør smage — og Kokosnødder hører ogsaa til Kubas betydningsfulde Frembringelser, og Kakao avles i ikke helt ringe Mængde og af fortrinlig Godhed. Kaffedyrkningen derimod, til hvilken mange Bjærgstrøg egner sig udmærket, er det gaaet svært til Agters med i de senere Aar.

Kvægavlen har lidt haardt under Krigene — 1891 optaltes $2^1/_2$ Mill. Stk. Hornkvæg og 531.000 Heste, 1902 kun henholdsvis 750.000 og 122.500 — men man ser dog, især i de mindre frugtbare Egne, talrige »Ranchos«, udstrakte, men ukultiverede Ejendomme med elendige, skurlignende Bygninger, paa hvilke der drives Kvægavl og Hesteopdræt.

Bjærgværksdriften har aldrig haft noget stort Omfang, og mange Miner er tilmed nedlagte i sidste Halvdel af det 19de Aarh. For Tiden har kun Jærngruberne Betydning, men der findes dog Lejer af Kobber- og andre Ertser, som det under gunstige Forhold kunde betale sig at udbytte. Men Øen mangler Kul, der hidtil kun er fundet et Par enkelte Steder, Vandkraft og Arbejdere.

Dens Handel og Industri er næsten udelukkende baserede paa dens egne Frembringelser, der endda for største Delen udføres uforædlede. Sukkeret raffineres i Nordamerika, Ertserne udsmeltes sammesteds, Huderne ud-

føres raa, og kun Tobakken forarbejdes delvis, skønt store Mængder ogsaa af den gaar bort som Raastof. Paa den anden Side indføres saa godt som alt i fuldt bearbejdet Stand: Kornet malet til Mel, Ulden, Bomulden og Silken spundet til Traad eller vævet til Tøjer, Jærnet støbt og smedet o. s. fr. Fabrikkerne er derfor kun faa, og Haandværket staar paa et lavt Trin. Arbejdslønnen er ringe paa Landet, men de faglærte Arbejdere i Havana opnaar især paa Cigarfabrikkerne en forbavsende høj Løn. For at rulle en almindelig, fin Cigar faar de saaledes 8 Øre, for en af de største og dyreste endog henved 30 Øre, og en øvet Cigarruller tjener ofte sine 16 Kr. om Dagen.

Omgivet af de største Sukker- og Tobaksdistrikter og begunstiget ved udmærkede Forbindelser til Søs og til Lands har Øens Hovedstad Havana den største Del af saavel Ind- som Udførselen paa sine Hænder. En fortryllende By, naar det første Indtryk af de gamle Kvarterers Hede og Stank har tabt sig! Den ligger paa den vestlige Del af Nordkysten ved en rummelig, dybvandet Fjord, tilgængelig gennem et snævert Indløb, paa hvis østre Side det stolte, gamle Fort Morro knejser med Taarne og Tinder ved Siden af en vældig Pegepind af Fyrtaarn. Et mindre Fort paa den lave, vestlige Bred tager sig mere beskedent ud, og det store, runde Havnebassin ligner nærmest en stille Indsø, indrammet af et bakket, storliniet, men temmelig nøgent Landskab. Paa dets Vestside hæver den mangefarvede Tropeby sig trinformet med sine Søjler, Taarne og fjerne Forter, og midt i det rager op en stumpet, nøgen Mastetop, omgivet af en Dynge rustende Jærnkasser — Vraget af det nordamerikanske Orlogsskib Maine, hvis Undergang gav Signalet til den spansk-amerikanske Krigs Udbrud.

Havnen, i hvilken de store Oceandampere maa ligge for Anker, da der er for lavt Vand ved Kajerne, er, trods sin bestikkende Skønhed, en fæl Mudderpøl. Opad Dagen antager Vandet en brunlig Farve, og store Luftblærer stiger i hurtig Rækkefølge op fra Bunden for at briste med et sagte Gylp og udsende en forpestende Stank. Aarhundreder igennem har den store By haft Afløb til Havnebassinet, i hvilket tillige uberegnelige Masser af Affald fra den og fra Skibene er kastet ud; alt dette har bundfældet sig som Mudderlag af flere Meters Tykkelse i det praktisk taget stillestaaende Vand, saa det er intet Under, at dette er fordærvet. Og skønt Kloakvandet nu ledes direkte ud i Havet, bliver Forholdene dog ikke gode, før der skaffes Havnen et Udløb til, saa der kan blive ordentlig Strøm i den; men dette vil koste Millioner, og under Kubas Selvstyre kan man rolig sværge paa, at slige Planer ikke bliver til Virkelighed.

Paa Kajerne modtages man straks af Sydens brogede, støjende Liv. En Sværm af Hotelagenter, Kuske, Gadesælgere, Dragere, Tiggere og al Slags Rips-Raps stimler sammen om den fremmede, og alle, sorte og hvide, brune og gule, raaber og gestikulerer, skændes, griner og trækker en i Ærmer og Frakkeskøder og overvælder en med en Ordflom paa Spansk og Engelsk og Fransk, saa det summer i ens Hoved og svimler for ens Hjerne. Har man

endelig maset sig igennem, ligger Byens nedre, gamle Del for en med sine snævre Gader, tarveligt brolagte, mørke Gyder og snavsede Gaarde, ud fra hvilke en kvælende Stank slaar en i Møde. Der er nyt nok at se: Husene, høje og smudsige, med gabende, jærngitrede Vinduer uden Ruder, gammeldags, svære, jærnbeslaaede Porte, udstrakte Klosterbygninger og rigt smykkede Kirker, buldrende, plumpe, højhjulede Kærrer, forspændte med smukke Muldyr, pyntede for og bag og alle Vegne med klirrende Messing og fejende, ildrøde Sløjfer og Duske, glade, grinende Negere, mørkøjede Kvinder og halvnøgne, buttede Børn.

Saa en stor, aaben Plads med Ruiner af Byens gamle, svære Ringmur, og snart staar man paa en lille, sirlig »Plaza«, beplantet med tætkronede Løvtræer og ranke Palmer. Susende farer elektriske Sporvogne frem langs dens fire Sider, Sol, Lys og Luft alle Vegne: man er atter i det 20de Aarhundrede!

Men hvor alt dog er forskelligt fra, hvad vi er vant til i Norden! Livet leves mest i fri Luft, og Huset skal være saa aabent, lyst og luftigt som muligt. Den almindelige Bygningsform er overalt i Mellemamerika — for de bedre stillede Klassers Vedkommende — en Firkant, som omslutter en aaben Gaard (Patio) eller Have, regelmæssigt anlagt og ofte med et kølende Springvand i Midten. Ud mod den vender i Stueetagen en Søjle- eller Buegang, i 2den Etage — flere er der saa godt som aldrig — en Svalegang, til hvilke der fører Døre ud fra Værelserne, forneden de daglige Opholds- og Stadsværelser, foroven Sovekamre. Køkken m. m. ligger i Reglen ud mod en anden Gaard bag ved den første. Man lever mest i Patioen og de omgivende Buegange, fortryllende Opholdssteder, kølige, fulde af Blomsterduft og Fuglesang. Foruden de frit udplantede Vækster, har man næsten altid i store Vaser og Ballier anbragt Slyngplanter, som beklæder Søjler og Gelændere med deres blomsterspættede grønt, og under Søjlegangens Buer er i sirlige Kurve eller Barkkasser ophængt duftende Orkideer med store, stærkt farvede og fantastisk formede Blomster. Papegøjer og lifligt syngende Spottedrosler i elegante Bure bidrager ved deres Snak og Sang til at gøre dette Hjemmets egentlige Midtpunkt hyggeligt. Her nydes i de hede Middagstimer den i Troperne næsten nødvendige Siesta i Hængekøjer, magelige Kurve- eller flotte Gyngestole.

De mere velhavendes Værelser er rigt udstyrede med elegante Møbler, Vægprydelser o. l., men disse ofte kostbare Genstande vidner sjældent om Smag. Kun over de gamle, aristokratiske Familiers Hjem er der virkelig Stil. Soveværelserne er højloftede og saa luftige som muligt: Vinduerne er uden Ruder, forsynede med Jalusier, over Dørene er der et stort, aabent Rum ud til Gangen eller Balkonen, saa der er stadig Gennemtræk, Møblerne er faa og spinkle, og Sengene, der bestaar af et meget bredt, let Stillads med en i en Ramme udspændt Bund af Hamperemme eller fine Spiralfjedre, er omgivet af et tæt, men tyndt og let Moskitonæt. Saavel i Havana som i de fleste andre nogenlunde store Byer er der elektrisk Lys paa Gaderne og i de bedre Hjem, og W. C. er nu indført mange Steder.

Smaafolks Boliger er tarvelige, men Lejekaserner som dem, vi kender, er dog næsten usete. Naturligvis klumper der sig en Del Familier sammen i de gamle, forpestede Bydele, men største Parten af Proletariatet holder til i Udkanterne, hvor lange Rækker af usle, eenetages Rønner tjener det til Boliger. Trods indskrænkede Rumforhold og Snavs har Fattigfolk det dog ulige bedre her end i Norden, thi Gaard og Gade er jo deres, og Huset benyttes kun til Ly i ikke helt varme Nætter og naar det i Regntiden øser Vande ned.

End uslere bor Landarbejderne, hvis Hytter er byggede af Bambus eller Palmebladskeder og tækkede med Majsstraa, Sukkerrørstop, Palmeblade o. l. De indeholder kun eet Rum uden Loft, Gulv eller Vinduer, og saavel deres Indre som deres Ydre og nærmeste Omgivelser har et usigelig forsømt og smudsigt Præg. Men — Livet leves jo ikke i dem, og selv Madlavning foregaar i tørt Vejr i fri Luft; for kunstig Varme er der ikke Brug, næsten heller ikke for Belysning, Bohave er et hartad ukendt Begreb, og Sengklæder behøves ikke. Renlighed er det smaat bevendt med, og Kosten er ensformet og billig. Desuagtet ser alle ret velnærede ud, især i den Tid, da Sukkerrørene høstes, thi da gaar de alle, ikke mindst Ungerne, og gnaver paa en Stump Rør med den nærende Saft.

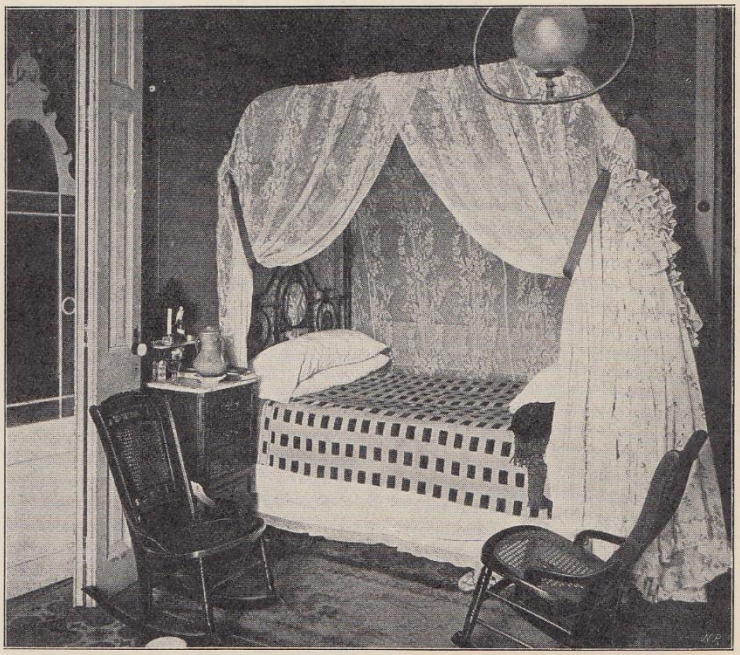

Fig. 9. Fra et kubansk Soveværelse.

Havana er ikke mere en særlig usund By. Den har nu et godt Kloak- og Renovationssystem og godt Drikkevand, og i Aaret 1902 har den været fuldstændig forskaanet for gul Feber. Den har tidligere, da Sukkeret bragte uhyre Rigdomme til Øen, været en af Jordens rigeste og mest luksuøse Byer, og den bærer endnu Præg heraf, navnlig ved de mange store og pragtfulde Privatbygninger. Midt igennem den, fra Havnen til Havet, gaar den berømte Bule-

vard, Pradoen, med en Allé af vestindiske Laurbærtræer mellem brede Kørebaner. Ud mod Havet ender den med en stor, halvrund Plads, i hvis Midte der knejser en Musiktribune. En stille, varm Aften tilbragt her med at lytte snart til Brændingens Skvulp mod Breddens Stensætning, snart til den smukke Musik, med at følge Morildens skiftende Spil ude over det mørke Hav og Fyrets Blink fra Fort Morros Klipper, medens den svale Søbrise blæser den Sløjhed bort, som Dagens Hede har fostret, en saadan Aften hører til de Oplevelser, man aldrig glemmer. Paa Pradoen viser Byens rige Familier

Fig. 10. Gadescene fra Havana.

sig sent ud paa Eftermiddagen i et imponerende Optog. Magelig henslængte i flotte Køretøjer forspændte med dejlige Heste stiller Damerne deres Skønhed og kostbare Toiletter til Skue, eskorterede af unge, flotte Herrer paa elegante Rideheste. Frem og tilbage kører og rider man en Timestid eller to, beundret og kritiseret af Mængden paa Fortovene og i Spadserealleen, og saa forsvinder det prægtige Tog som ved Trylleri, naar Klokken nærmer sig til 8 og de fornemmes Middagstid er inde.

Herlige er ogsaa den moderne Forstad Vedado Vest paa langs Havbredden, de smukke Villabyer i Omegnen og de ikke store, med den vidunderligste Plantepragt prangende Parker, men ejendommeligere er den fineste af

Byens Kirkegaarde, El Cementerio de Colon, der ligger paa en Bakke Syd for Vedado. Den er oversaaet med pralende Marmormindesmærker, ikke blot, hvad vi forstaar ved Gravmæler, men hele søjlebaarne Templer, hvis snehvide Pragt former sig til en Ramme om General, Etatsraad eller Grosserer N. N.s Statue eller Buste. De stolte Mausoleers skinnende Hvidhed fremhæves stærkt ved de mørke Alleer af langnaalede Fyrretræer, og ingen kan andet end føle sig greben af Stedets Stemning. Men ser man det hele lidt nærmere efter, gaar denne rigtignok fløjten. I det nysseligste lille Marmortempel finder man saaledes opstillet en Glaskasse med den særeste og mest smagløse Samling af Flitterstads: grimme Vaser fyldte med kunstige Blomster af skrigende Farver, gyselige Voksstatuetter af den hellige Jomfru, Helgener o. s. v., Vokslys i uskønne Metalstager og lignende Skrabsammen, og paa en kostbar Marmorsarkofag er henlagt prisbillige Perlekranse af simpleste Slags! Er der endelig engang levende Blomster paa Graven — Ligene graves i Reglen ikke i Jorden, men nedsættes i Gravkamre —, er de smagløst sammenbundne til Kæmpekranse eller til store, hjulformede Flader af mod hinanden skrigende Farver uden et grønt Blad imellem.

Bedst som man gaar og ser paa alt dette, kommer der et Ligtog kørende, ikke som hos os i højtidelig Skridtgang, men i fuld Fart med Brask og Bram. Er det en ung Pige, der skal bisættes, er Kisten hvidt lakeret og anbragt paa en hvid, let og slanksøjlet Ligvogn forspændt med hvide Heste, efter hvilken der følger Ekvipage paa Ekvipage fulde af sørgeklædte Herrer og Damer. Kisten bliver løftet af, Toget ordner sig med en Præst eller to i Spidsen, og i Hurtigmarch forsvinder det i de stille Gange for at vende lige saa hurtig tilbage, som var det hele en Ceremoni, man søgte at faa Has paa. Til dette Jag bidrager sagtens det, at Ligene som i alle varme Lande skal i Jorden hurtigst muligt; der gaar sjældent mere end 24 eller 36 Timer mellem Død og Begravelse.

Kubanerne er ikke stærkt religiøst interesserede, og man ser mærkelig lidt til Præsterne — Munke og Nonner, Klostre og Konventer er en Saga blot paa Øen. Gejstlighedens Magt er ringe, og religiøs Fanatisme spores ikke. Kirkernes Antal er ikke paafaldende stort, men adskillige af dem er store og pragtfulde, saaledes Katedralen i Havana, der har en med Søjler og Billedhuggerarbejder overlæsset Façade mellem to temmelig stumpede Taarne.

Havana er Republikkens som den var Koloniens Hovedstad, og den vil som saadan og ved sin udmærkede Havn altid blive af stor Betydning. Den staar ved talrige Banelinier i Forbindelse med alle Byer af Betydenhed, siden Slutningen af 1902 ogsaa med Øens østlige Del, men Vejene er elendige, og en stor Del af den indenrigske Trafik besørges af Kystdampere.

Den kubanske Forfatning er formet efter nordamerikansk Mønster. Præsidenten, Signor Palma, er en dygtig og velmenende Mand, som dog af mange Kubanere anses for at være for venligsindet mod Nordamerikanerne og for tilbøjelig til at gaa disses Ærinde. Hans Stilling er ikke let. »Folket«,

hvis en Samling saa forskelligartede Elementer kan kaldes ved dette Navn, er endnu grumme uudviklet. Den lavere, men officielt dog »hvide« Befolkning staar ikke højt i Kultur, og de fleste kan hverken læse eller skrive. Der er Uro i dens Blod fra Borgerkrigenes Tid, og den er utilfreds, halvt bevidst, halvt ubevidst; den hader det gamle Aristokrati og de fremmede fra Fristaterne, men uvidende som den er om Kubas Magtløshed, er den et let Bytte for Folkeforførere. Alt dette gælder i endnu videre Omfang om den farvede Del af Befolkningen, der slutter sig nær til og er forbunden med de lavere Klasser blandt de »hvide« ved mange Baand.

Det vil tage Tid, inden der udvikler sig en formaalsbevidst Folkeaand, og inden de forhutlende Følger af de urolige Tider har tabt sig. Endnu gaar, i alt Fald paa Landet, saa at sige enhver Kubaner bevæbnet; det hører til de daglige Begivenheder at møde en Rytter med Sværd ved Lænd, Pistoler i Sadelhylstret og Riffel paa Ryggen, og selv i Havana er Drab og Mord almindelige. Duellen er en anerkendt Samfundsinstitution, og en dygtig Duellant er ikke blot frygtet, men ogsaa æret. Der skal ikke meget til for at fornærme en Kubaner, og det anses ikke for en Skam at skyde Fornærmeren ned uden Varsel. Hvor ringe Samfundsfølelsen er udviklet, viser følgende Træk: Kort efter, at Republikken den 20. Maj 1902 var bleven proklameret, blev der forelagt Præsidenten Fordringer paa den nye Stat til et svimlende Beløb for tilgodehavende Lønning under Frihedskrigene og for Skade lidt under disse. De fleste Krav var fra Folk, som vitterlig aldrig havde deltaget i Kampen, og hvis Ejendomme enten laa paa Maanen eller i alt Fald uden for de af Krigen berørte Strøg. Præsidenten udtalte offentligt og i stærke Ord sin Smerte og sin Foragt for de mange, der paa denne Maade søgte at blokke deres Fædreland, skønt de vidste, at Statskassen var tom og Stillingen yderlig vanskelig.

Fremmede er overalt udsat for Prelleri, hvortil navnlig benyttes de 3 Møntsystemer, der ikke er lette at hitte Rede i. Møntenhederne: den kubanske Gulddollar, den kubanske Sølvdollar og den nordamerikanske Dollar er af meget forskellig Værdi, og skønt al Betaling som Regel beregnes efter den laveste Enhed: den kubanske Sølvdollar, vil den ukyndige komme til selv paa offentlige Kontorer at betale dyre Lærepenge i Guld og amerikansk Mønt. Man møder alle Vegne en Hærskare af Tiggere, blandt hvilke mange Invalider fra Frihedskrigene, som f. Eks. trænger sig ind i Vognene, hver Gang et Tog holder paa en Station, og Gæstfrihed synes at være et uden for de højere Klasser ukendt Begreb.

De mere aristokratiske Samfundslag lægger Vægt paa et tilbageholdende, afmaalt og hovmodigt Væsen, især Damerne, som aldrig viser sig til Fods, uden naar de gaar i Kirke. De tilbringer deres meste Tid døsende i Patioen, og først hen ad Aften ses de til Vogns opstadsede, sminkede og overlæssede med Smykker. Dragten er den almindelige europæiske efter næstsidste Pariser-mode, og kun enkelte af de ældre Damer bærer endnu det klædelige, spanske, sorte Kniplingstørklæde (Rebozo) over Hoved og Skuldre.

Fig. 11. Ung Kokosplantage paa Kuba.

Borgerstandens Damer er klædte i skødesløst siddende, halvmoderne Dragter med smagløst sammenstillede Farver. I Hjemmet gaar de halvpaaklædte, til de er færdige med Husgerningen, saa gør de Toilette og tager Plads i Vin-

duerne ud til Gaden, for udrustede med en stor Vifte at kokettere paa Livet løs med forbidrivende Kavalerer. Ægteskaberne inden for de »bedre« Klasser ordnes i Reglen af Familierne uden synderlig Hensyntagen til de unges Følelser, og Ungdommen har ringe Lejlighed til Samvær under selskabelige Former. Derfor trives Flirt og mere eller mindre uskyldige Kærlighedshistorier dog ikke mindre godt.

Almuen, især den kulørte, gaar saa let klædt som muligt. Børnene indtil en Alder af en halv Snes Aar er ofte helt nøgne, Mændene er iførte hvide Benklæder, broget Skjorte og bredskygget Straahat, Kvinderne et stumpet Skørt, en aabentstaaende Chemise og et broget Tørklæde, som dækker Haaret og knyttes i Nakken. Fødderne er næsten altid nøgne, og alle, Børnene ogsaa, har gerne en Shagpibe eller Cigaret i Munden.

Mændene af de højere Klasser, hvis Arbejde i Reglen kun tager dem faa Timer, holder meget til i Klubberne, hvor de spiser, bader, fægter og spiller Hasard, læser Aviser og drøfter Dagens Politik, Dueller og Sladderhistorier. Før Middagen ledsager de Damerne paa deres Køretur, og efter Maaltidet følger de dem i Teatret, for derpaa atter at søge Klubben, hvor der Natten igennem spilles højt ved Basette- og Montebordene. De fleste Kubanere er musikalske, og Teatrene lægger mest Vind paa Operaer og Balletter. Nogen Litteratur af Betydning har Kuba ikke; Aviserne er ynkelige, og virkelig Journalistik er der kun Tilløb til. Deres meste Indhold er Dagsnyt, Sladder, Duelhistorier o. l. samt i høj Grad pebrede Angreb paa politiske Modstandere.

Selskabslivet er lidet udviklet. Fællesudflugter til Vogns og til Hest samt nu og da Sammenkomster med Dans og Musik er de mest yndede Former for selskabeligt Samvær. Hestevæddeløb og Tyrefægtninger besøges flittigt. De kubanske Damers Skønhed er vide berømt, og man træffer blandt dem aldeles bedaarende Skikkelser, slanke og fintbyggede med glimrende Holdning samt velformede, meget smaa Hænder og Fødder. Ansigtstrækkene er fine og regelmæssige, Øjnene mørke og fyrige med skarpt tegnede, lige Bryn, Haaret sort eller meget mørkt brunt, silkeblødt og glansfuldt; men den varme, gulbrune Lød paa Kinder og Hals dækkes kun alt for ofte under et tykt Lag Pudder eller Sminke. De er dvaske og hovmodige, kokette og lidenskabelige, skinsyge og hævngerrige. Mændene er gennemgaaende temmelig smaa, magre, sortsmudsede og gulblege, men ogsaa blandt dem træffer man dog næsten idealt skønne Skikkelser; de er ret energiløse, ikke uintelligente, men uvidende og lidet udviklede. I Forretningslivet kan de ikke hamle op med de indvandrede fremmede, der efterhaanden har tilrevet sig den største Del af Handelen, Industrien o. s. v. Modige er de, men deres Mod er det opblussende, der giver sig Udslag i Dueller og i »Heltedaad«; i Længden holder det kun undtagelsesvis ud, naar det møder sejg, maalbevidst Modstand. De er farlige Fjender og upaalidelige Venner.

De lavere Klasser er snakkelystne og livlige, skønt man hos mange navnlig af Mændene kan spore det halvsløve, tvære Udtryk, som er karakteristisk

for Indianerne, ofte venlige over for fremmede, men ikke til at stole paa, paatrængende og snydagtige. De arbejder ikke mere, end de haardt har nødig, og det er derfor ikke godt bevendt med Arbejdskraft, skønt der siden Negerslaveriets Ophævelse er bleven indført en Del kinesiske Kulier.

Oplysningen staar lavt; der er ganske vist Skoletvang, men dels har det været umuligt paa en Studs at skaffe brugbare Lærerkræfter til de 3100 Almueskoler, dels er Loven om tvungen Skolegang aldrig bleven gennemført. Tiltalende er den Ædruelighed, der hersker overalt. Under et 3 Ugers Ophold paa Kuba saa jeg kun een beruset, og man var meget ivrig for at forklare mig, at Manden ikke blot var fuld, men ogsaa gal.

Alle Kubanere elsker Musik, og i Byerne er der mindst 2 Gange om Ugen offentlig Musik paa Plazaen fra Solnedgang til Midnat. Den samler alt, hvad krybe kan og gaa undtagen Overklassens Damer, og der udfolder sig i den stille Tropenat et broget Liv med Flirt og Latter, men uden Raahed eller Fuldskab. Ogsaa paa Torvene og i Torvehallerne, hvor Middelstanden og Almuen søger hen for at tilhandle sig baade Nødvendighedsartikler og Luksusgenstande, rører Folkelivet sig frit og muntert. Alt købes og sælges her, og Butikkerne besøges næsten kun af de bedre stillede og af fremmede; de er derfor ikke talrige, men dog ofte store, flotte og vel forsynede. Paa Torvet føler Kubanerne sig rigtig i deres Es, thi der er der rig Lejlighed til at prutte, prange, snakke, le, skændes og høre Nyt, noget Sydboen elsker og ikke kan undvære. Gadelivet har ganske anderledes Farve end hos os. Gadesælgerne har frit Spil overalt: her har en Frugthandler udstillet sit Lager af duftende Ananas, gule og røde Bananer, Vandmeloner, sære Kaktusfrugter, dybt grønne Avocatas og Snese andre, for en Nordbo nye Frugter, eller han fører det omkring med sig paa et Muldyr eller Æsel. Hist møder man en Fjerkræhandler, der paa den overalt i Mellemamerika gængse, dyrplageriske Maade har ophængt sin levende Varebeholdning med sammenbundne Ben paa sit Æsel, her igen er en Cigar- og Cigaretbod opslaaet paa Fortovet, eller en Blomsterpige, en Viftehandler o. s. v. frister de forbigaaende. Ingen Politi blander sig i alt dette, som langt fra at virke stødende eller generende gør Livet paa Gaderne broget og muntert.

Af egentlige Forlystelser har den kubanske Almue kun faa. Kirkefester synes ikke at være hverken almindelige eller efterspurgte, men Hestevæddeløb og Tyrefægtninger er livligt besøgte ogsaa af de lavere Klasser. I høj Grad afholdte er Hanekampe, til hvilke man om Søndagen mødes paa et centralt Sted, sorte og hvide, gule og brune, unge og gamle i Flæng. At opdrætte en Kamphane kan selv den fattigste overkomme, og mangen Mand giver da ogsaa Møde med sit Dyr i en Sæk over Armen, rede til at sætte sin sidste Hvid ind paa dets Mod og Styrke. Kamphanerne bærer Præg af Kækhed og udfordrende Stridslyst, men det pynter ikke, at Fjerene er plukket bort paa Laarene og det meste af Bugen, saa Huden skinner rødlig og nobret frem. Raa er denne Sport naturligvis, og en Ulykke er det Spilleraseri, som den er

Ramme om og Paasknd for, men den passer for Kubanerens Karakter og for hans sørgeligt lave Kulturtrin.

Det er nu om Stunder ikke vanskeligt at besøge Kuba, naar man engang er i Nordamerika, hvorfra flere Liniers pragtfulde Dampere anløber baade Havana og andre af Havnene flere Gange om Ugen. Og ingen vil fortryde et saadant Besøg, naar man dertil vælger den sundeste Aarstid, vore Vintermaaneder, thi Øen er dejlig, og man vil vanskeligt nogetsteds finde Tropenaturen rigere og mere karakteristisk udviklet. Det er ikke dyrt at rejse paa Kuba, og i alt Fald i de mere tilgængelige Strøg færdes man med lige saa stor Sikkerhed som i Europa. Dog er der naturligvis Besvær forbundet med en Tur paa Øen: Banerne er slemme, Hotellerne uden for Havana kun saa som saa, Levemaaden uvant, Heden og Støvet til en vis Grad generende og det Prelleri, man stadig er udsat for, ubehageligt.

Den største af de til Kuba sig sluttende Øer er Isla de Pinos, Fyrreøen, der næsten nøjagtigt er paa Størrelse med Fyn, men kun tæller c. 2000 Indb. Den ligger Syd for Hovedøen og ligner de midterste Dele af denne, idet den bestaar af Sletter med »rød Jord«, Floddale med sort Muld og Bjærgkæder med Hovedretning fra Øst til Vest, dels Urfjæld, dels Kalkklipper og indtil godt 450 M. høje. Største Delen af den er beklædt med prægtige, af Øksen næsten urørte Fyrreskove, og dens lavere Partier er overordentlig frugtbare. Men endnu er kun yderst lidt under Kultur. De nordamerikanske Fristater har af Kuba betinget sig Ret til at anlægge 3 befæstede Kulstationer paa Republikkens Omraade, deraf en paa Isla de Pinos, de to andre ved Bahia Honda paa Hovedøens Nordvest- og ved Guantanamo paa dens Sydøstkyst. Navnlig den sidste, hvis Anlæg vil koste henved 50 Mill. Kr., menes at ville blive af stor Betydning, naar Panamakanalen bliver færdig.

JAMAIKA

Størrelse c. 10.850 Kvkm. (omtrent som Sjælland og Fyn med tilhørende Smaaøer tilsammen). Bef. (1891) 640.000, hvoraf 14.500 hvide, 490.000 sorte, 122.000 Blandinger, 10.500 Kulier; anslaaet i 1902 til 770.000. B. T. c. 72 (noget større end Danmarks). Fødslernes Antal i Forhold til Dødsfaldenes som 2 til 1. Uægte Fødsler (1901) 64 %. 728 Almueskoler med 85.000 indskr., 46.000 dagl. mødende Elever. Flere Højskoler, Seminarier og tekniske Skoler. Under Kultur er c. 1/3 af Øen fordelt paa henv. 80.000 Ejendomme, af hvilke 60.500 paa under 2 Hkt. Udførselens Værdi (1901—1902) 34,5 Mill. Kr., hvoraf Sukker 7, Kaffe 8, Rom 6,4, Frugter 51,6, Farvetræ 6, Perler 4, Kakao, Ingefær m. m. c. 17 % (Bananer alene 14,5 Mill.). Indførselsværdi 30,25 Mill. Kr. Af Udførselen gaar 65,6 % til, af Indførselen kommer 43,3 % fra de forenede Stater. Garnison c. 3100, Milits 750 Mand, Hovedstaden Kingston (47.000 Indb.) er en stærkt befæstet Orlogshavn og Station for 13 Krigsskibe; talrige Kystbefæstninger. Handelsflaade (1901—1902) 144 Sejlskibe paa 93.000 T. Jærnbaner 297, Telegraflinier 1330, Telefonlinier 250 Km. Koloniens Indtægter (1902—03) 18,4, Udgifter 16 Mill., Gæld 71 Mill.

Omtrent 150 Km. — Kattegattets største Bredde — Syd for Kuba ligger Jamaika, en af de rigeste Øer i Vestindien og Midtpunktet for de engelske

Igen et afsnit af den rablende bog – ”Den Vide Verden” – 1914 - se f.eks. side 78-79 nedenfor.

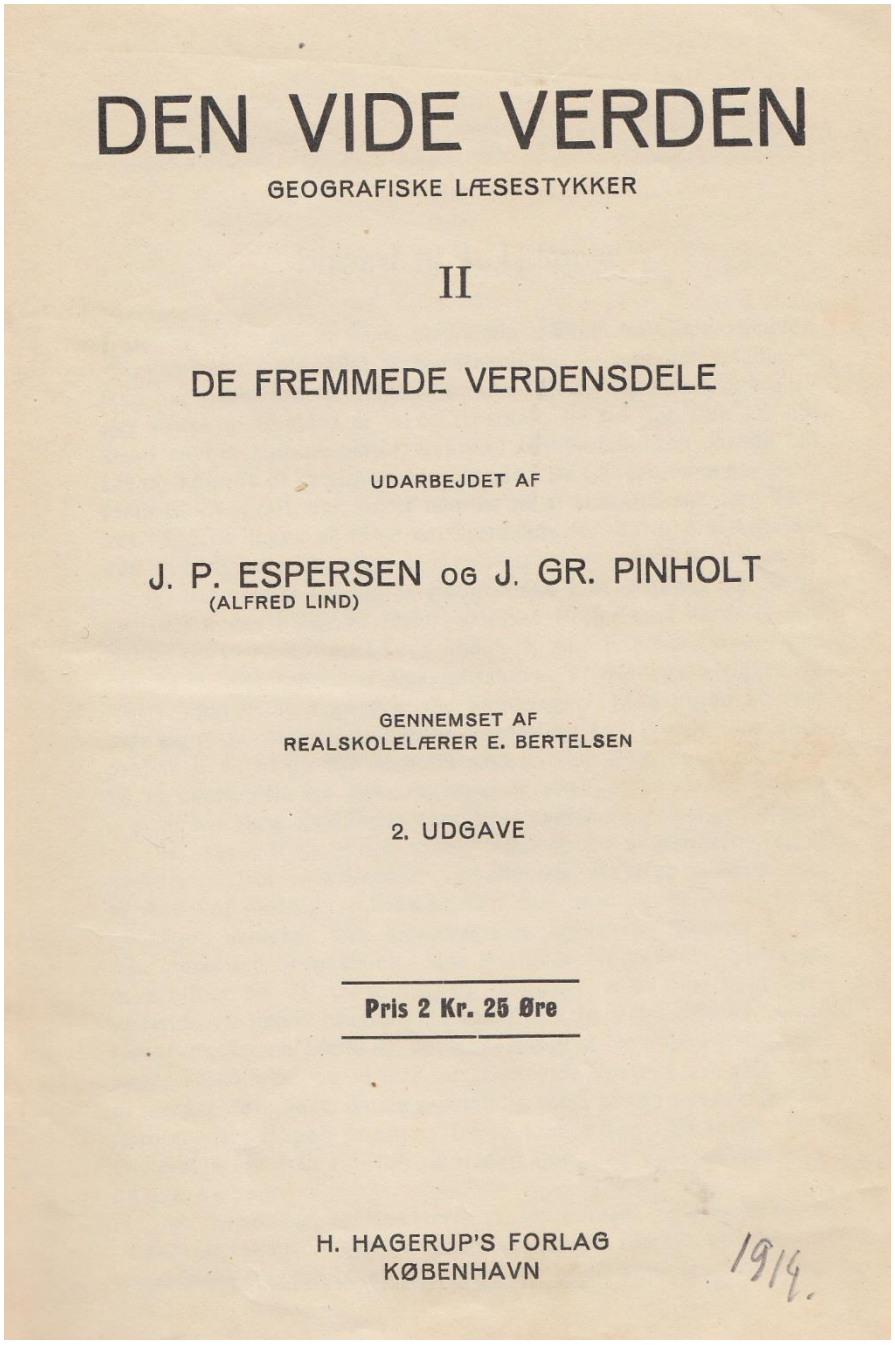

DEN VIDE VERDEN

GEOGRAFISKE LÆSESTYKKER

II

DE FREMMEDE VERDENSDELE

UDARBEJDET AF

J. P. ESPERSEN OG J. GR. PINHOLT
(ALFRED LIND)

GENNEMSET AF
REALSKOLELÆRER E. BERTELSEN

2. UDGAVE

Pris 2 Kr. 25 Øre

H. HAGERUP'S FORLAG
KØBENHAVN

1914.

gule Feber. Man plejer derfor at sige, at der ligger en Kineser begravet under hver Svelle i Banelinien fra Colon til Panama. Men Amerikanerne havde opdaget, at det var Moskitoerne, som førte Smitten paa Folkene, og de tog saa allerførst fat paa at udrydde dem. Damme med stillestaaende, raaddent Vand blev udtørret, for paa saadanne Steder har Moskitoerne deres Ynglepladser. Moser og Sumpe blev tørlagt, og Vinduer og Døre i Arbejdernes Boliger forsynedes med Moskito-Net. Og det lykkedes virkelig nogenlunde at faa Egnen gjort sund. Saa først toges der fat paa selve

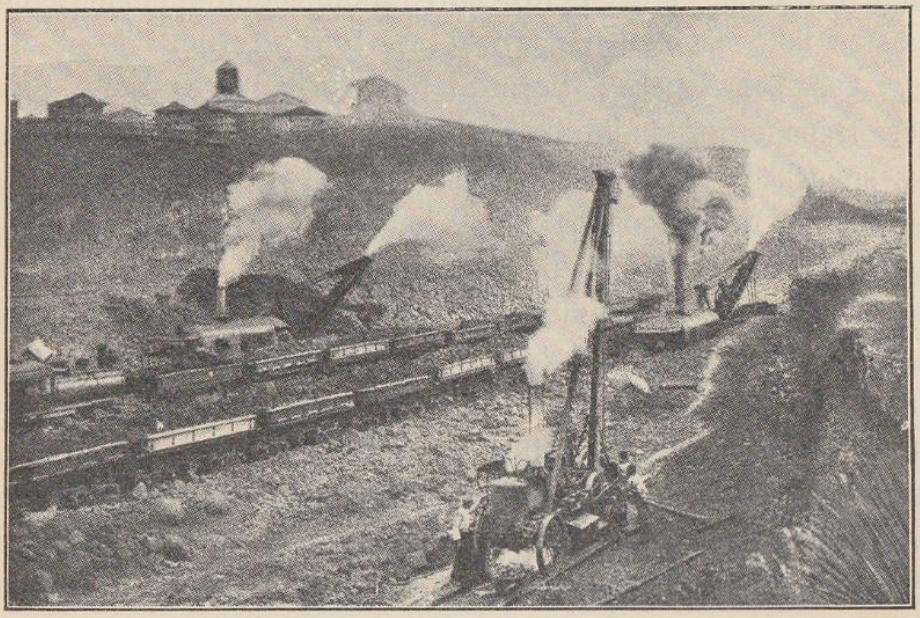

Udgravninger ved Panama-Kanalen.

Arbejdet. En Mængde vældige Gravemaskiner kom i Gang, og der arbejdedes i flere Aar med fuld Kraft.

Den 10. Oktober 1913 bortsprængte De forenede Staters Præsident, Wilson, den sidste Dæmning. Han stod i Washington, 4—5 Tusinde km fra Panama, og trykkede paa en Knap. Faa Sekunder senere havde den elektriske Strøm naaet sit Maal. I Panama hørtes et vældigt Brag, og Jordmasser og Støv hvirvledes op i Luften. Den kæmpemæssige Kanal var aabnet.

En Del af Kanalen ligger noget højere end Havfladen. Skulde Kanalen overalt have været i Højde med denne, vilde den

have kostet svimlende Summer, og Arbejdet vilde have varet mange Aar. Naar Skibene kommer et Stykke ind, løftes de i Vejret i Sluser — ligesom ved Trollhættan og Niagara — og længere fremme sænkes de ved Hjælp af andre Sluser atter langsomt ned, til de igen kommer i Højde med Havfladen. Kanalen er saa bred, at to Skibe, som gaar i modsat Retning, kan sejle forbi hinanden i den. — En Sejltur gennem denne Kæmpekanal varer omtrent 12 Timer.

Vestindien.

Navnet „Indien". Vestindien bestaar udelukkende af Øer, og det var en af dem, Kolumbus først traf paa, da han opdagede Amerika. Han troede jo, han var kommen til Indien, og da man omsider blev klar over, at han havde taget fejl, fik de amerikanske Øer Navnet Vest-Indien.

Bahamaøerne ligger Sydøst for De forenede Stater. Gennem Floridastrædet løber den varme Golfstrøm, og i dens lune Vande har Koraldyrene paa Havbundens Banker bygget henimod 700 store og smaa Kalk-Øer og 2—3000 Koral-Klipperev. Øerne har tilsammen en Størrelse som de danske Øer. Kun 30 af dem er beboet.

Det var paa en af Bahamaøerne, at Kolumbus første Gang betraadte amerikansk Jord. Dengang boede omtrent 40 000 Indianere paa disse Øer; men dem førte Spanierne alle sammen over til Kuba og Haïti og lod dem der trælle i Minerne. Saa var Øerne ubeboet i omtrent halvandet Hundrede Aar. Da kom Englænderne og tog dem i Besiddelse, og de førte Negerslaver dertil og lod dem dyrke Øerne op. De fleste af Folkene er derfor Negre og Mulatter. De tjener især Opholdet ved Frugtavl (Oranger og Ananas) og ved at dyrke Agavehamp.

Kuba hører til den Gruppe af de vestindiske Øer, som kaldes „de store Antiller" (udt. -tiljer). Dertil regnes desuden Jamaica (udt. Djæmækæ), Haïti og Puerto Rico. Kuba, der er tre Gange saa stor som Danmark, kaldes ofte „Antillernes Perle". Da Amerika blev opdaget, var den nemlig

dækket af smukke Skove. Nu er en Del af Skovene borte; men smukt er der alligevel paa Øen, især i Forsommeren. Jorden er frugtbar, Vejrliget varmt, men ikke brændende hedt, og der falder rigelig Regn. Om Sommeren regner det mest; men ogsaa i de øvrige Maaneder falder der Byger af og til. — En Mængde Palmer findes paa Kuba. „Kongepalmerne" har hvide Stammer og kan blive 15—20 m høje. Ogsaa Kokospalmer ser vi paa Øen; men de er indført dertil. Desuden vokser der mange Steder Bambusrør, en Slags Græs, som kan blive 10—15 m højt. Markerne er ofte indhegnet med Bambusrør i Stedet for med Pil og Tjørn. Somme Steder bestaar Hegnene dog af Kaktusser.

Store vilde Dyr findes ikke paa Kuba.

I Øens tætte Urskove lever nogle kæmpestore Firben. De kaldes Leguaner og kan blive en Meter lange. Fæle ser de ud. Paa Ryggen sidder en Kam af spidse, opretstaaende Skæl, og under Halsen hænger en stor Strubepose. Leguanerne lever i Træerne og springer der fra Gren til Gren for at fange Insekter. I Almindelighed flygter de, naar de ser et Menneske; men det kan ogsaa godt falde dem ind at springe paa en Angriber. De udspiler da Strubeposen, hvæser og søger at bide sig fast. Har de faaet godt fat, er det ikke let at faa dem til at slippe igen. Desuden kan de give nogle slemme Slag med deres skællede Hale. — Det er for øvrigt ikke alene paa Kuba, vi kan træffe Leguaner. De lever ogsaa mange Steder paa Amerikas Fastland, i Afrika o. a. St.

Paa Strandbredderne er der mange Krabber. En Art kaldes Vinkekrabber. Deres højre Klosaks er mange Gange større end den venstre. Faar de Øje paa et Menneske, hæver de Forkroppen i Vejret og vinker med den store Saks. Det ser ud, som de vil sige: „Kom du bare an!" Men gaar vi saa nærmere, piler de af Sted, det bedste de har lært.

De fleste af Folkene paa Kuba er Mulatter. Da Kolumbus fandt Øen, var den beboet af fredelige, venlige Indianere. Men de er nu saa godt som uddøde, fordi Spanierne har været haarde og onde imod dem. For at faa Arbejdere

indførte man en Tid lang Negerslaver ovre fra Afrika, og det var først i Aaret 1886, at Slaveriet blev ophævet paa Kuba.

Paa omtrent Halvdelen af den Jord, som er opdyrket, avles Sukker, og der er maaske ikke noget Land paa Jorden, der bedre end Kuba er egnet til Sukkeravl. Sukkerrøret er en Slags Græs, der kan blive fra 2 til 4 m højt. De enkelte Straa er fra 2 til 5 cm tykke, og de er ikke hule som f. Eks. Rørene, der gror i vore Søer. Inde i dem findes en saftig Marv, og det er den, der indeholder Sukkeret.

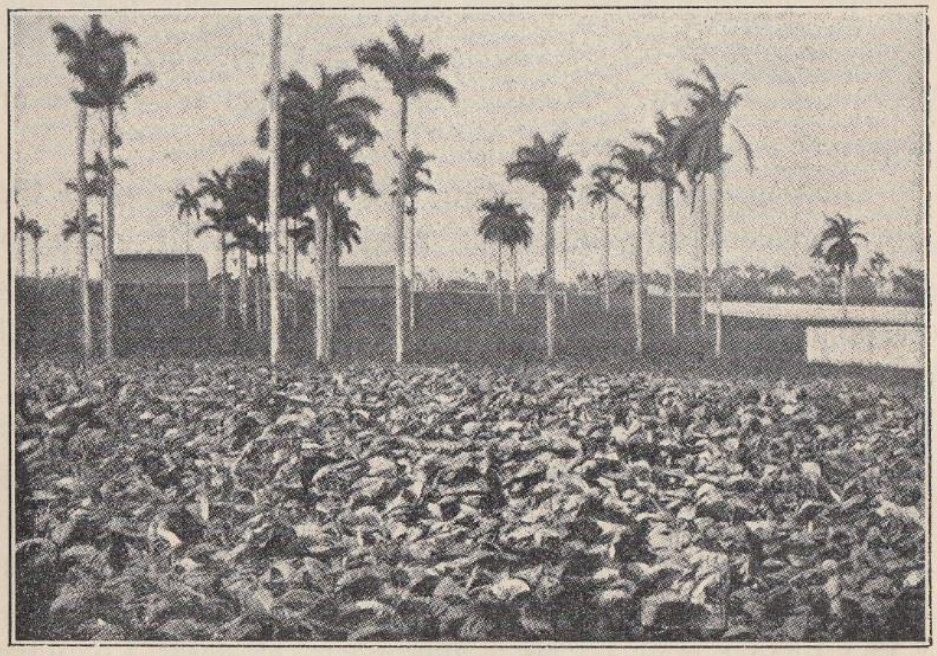

Tobaksmark.

Naar man vil anlægge en Sukkerplantage, bliver Jorden pløjet, og derefter lægger man nogle Stængelstykker, som er skaaret af Rørenes øverste, tynde Dele, ned i Jorden med passende Afstand fra hverandre. Af disse Stængelstykker gror saa ny Sukkerrør op; men indtil de bliver saa store, at de kan kvæle Ukrudtet, maa Marken holdes godt ren. Naar der er gaaet omtrent halvandet Aar, er Rørene ikke alene blevet store, men ogsaa modne, og de bliver derefter skaaret af med store, krumme Knive og skilt af med Bladene og de tynde Toppe. Snart efter skyder ny Sukkerrør op fra Rødderne. De afskaarne Rør køres hen til en Sukker-

mølle. Der lader man dem gaa ind mellem nogle Valser, som klemmer Saften ud af dem, og det er denne Saft, Sukkeret laves af. Noget af Saften bliver til Sirup, og hvis man lader Sukkersaften gære, kan den blive til Rom.

En Sukkerplantage kan i flere Aar give et rigt Udbytte; men af og til maa Jorden pløjes om, og ny Stængelstykker lægges; ellers bliver Avlen til sidst daarlig. Som oftest gaar der dog 20 Aar hen mellem hver Gang, der plantes om. Jorden faar aldrig Gødning. Kun bliver undertiden de visne Blade og Rørenes Top-Ender liggende paa Marken.

Der er ogsaa Egne paa Kuba, hvor man især avler Tobak. En stor Del af denne sælges til andre Lande som Blade; men en uhyre Mængde laves til Cigarer — „Havannacigarer" — inden den sælges.

Kuba er en Fristat. Siden Kolumbus's Tid havde Øen tilhørt Spanien; men under en Krig for faa Aar siden tog De forenede Stater den, og i 1902 lod de Kuba blive et selvstændigt Land. Ellers kunde de nemlig ikke tage Told af det Sukker, som blev indført fra Øen.

Hovedstaden Habana er kun halv saa stor som København. I den gamle Del af Byen er Gaderne snævre og tarveligt brolagte, og fra de snavsede Gaarde slaar en slem Stank os i Møde. Men der er ogsaa i Habana smukke Gader med glimrende Butikker og elektriske Sporvogne. Folkene i Byen — og paa Landet med — lever det meste af deres Liv udendørs. Endogsaa Madlavningen foregaar tidt i det fri. Bohave er der næsten ikke noget af i de fattiges Huse, og Sengetøj behøves ikke.

Folkene paa Landet har kun faa Klæder paa. Mulatternes Børn gaar som oftest helt nøgne, til de er en halv Snes Aar gamle. Mændenes Dragt bestaar for det meste kun af et Par hvide Bukser, en broget Skjorte og en bredskygget Hat. Kvinderne bærer foruden Linnedet et kort Skørt og et broget Tørklæde, som dækker Haaret og er knyttet i Nakken. Fødderne er næsten altid nøgne, og baade Mænd, Kvinder og Børn har gerne en Shagpibe eller en Cigaret i Munden.

Tobaksbladene sorteres.

Hestevæddeløb, Tyrefægtninger og Hanekampe hører til Kubanernes største Fornøjelser. Hanekampene finder meget ofte Sted om Søndagen, og Folk indgaar tidt høje Væddemaal om, hvilket af Dyrene der vil gaa af med Sejren.

Jamaica (udt. Djæmækæ) har omtrent samme Størrelse som Fyn og Sjælland og Smaaøerne deromkring og er en af de rigeste Øer i Vestindien. Den ligger lige saa langt fra Kuba som Skagen fra Norges Kyst. Tidt raser paa Øen voldsomme Orkaner, som gør megen Fortræd. Og ikke sjælden er der Jordskælv. I de lavtliggende Egne er Heden ofte næsten ikke til at udholde, og Øens hvide Folk søger da op paa Bjærgene. Negrene kan derimod godt døje Heden. I de lave Egne findes hist og her tætte Urskove; men paa Bjærgskrænterne bestaar Skovene for en stor Del af Myrter, Laurbær- og Figentræer. Højt oppe findes Bregner, der kan være 20 m høje.

Øen hører til England, og der tales Engelsk alle Vegne. Paa Jamaica er der ikke et saadant Sløseri som paa Kuba. Jærnbaner, Veje og Broer er holdt godt ved lige, og de fleste af Husene er omgivet af Haver. Selv Negrenes Hytter er kønnere og bedre i Stand end paa Kuba. Ogsaa paa Jamaica er Indianerne udryddet. Det er de overalt i Vestindien. Negerslavernes Efterkommere er traadt i Stedet. De

fleste af Folkene har dog baade „hvidt“ og „sort“ Blod i Aarerne. Negrene og Mulatterne er voldsom fine, naar de har Søndagsstadsen paa. „Herrerne“ bærer da uhyre Flipper og høje Hatte og har en Lapsestok i Haanden. „Damerne“ er iført Kjoler, der skinner i alle Regnbuens Farver, og deres Fingre er prydet med funklende Ringe. Paa Hovedet bærer de en Hat saa stor og saa fuld af Blomster, at den ser ud som en lille Have, og over Hatten holdes en Parasol, der straaler som en kæmpestor Blomst. Altid er disse sorte Folk i godt Humør, altid oplagt til Fjas og Lystighed.

Bananplantninger.

Der findes ikke saa faa Sukkerplantager paa Jamaica. Desuden dyrkes Kaffe, Kokosnødder og Appelsiner samt Peber, Vanille, Allehaande, Muskat, Ingefær og Kautsjuk.

Ananas avles der ogsaa mange af paa Øen. Ananasplanten ligner en lille Agave. Den har forneden en Roset af smalle, stive Blade, der er henimod 1 m lange. Fra Rosettens Midte skyder Blomsterstængelen op. I dens Top sidder en Dusk korte Blade, og under dem findes en hel Mængde Blomster. Af hver enkelt Blomst udvikler der sig et Bær; men alle Bærrene gror til sidst sammen og danner

en stor, saftig Frugt. Store Mængder af Ananasfrugter sælges fra Vestindien til andre Lande.

Det, som Folkene paa Jamaica tjener mest ved, er dog Dyrkningen af Bananer. Det er et Arbejde, der rigtig passer for Negrene, for det kræver kun liden Anstrengelse og kan endda give et godt Udbytte.

Bananerne er lange Frugter, der ligner Agurker. Inden for den gule Skal findes et melet, velsmagende Stof. Bananerne er sikkert de sundeste og mest nærende af alle de Frugter, som avles i de varme Lande, og mange Millioner Mennesker lever for en stor Del af dem. Planten kan blive indtil 10 m høj. Dens smukke lysegrønne Blade sidder som en vældig Krone i Toppen. De kan blive tre-fire m lange og en halv m brede. Naar Vinden river i disse brede Blade, spaltes de ind imod Ribben i Midten, saa de kommer til at se helt pjaltede ud. Kun midt inde i Bananplantningerne, hvor Vinden ingen Magt har, kan vi finde smukke, hele Blade. Frugterne sidder i vældige Klaser. I een Klase kan der være over hundrede.

Øen Haïti er omtrent dobbelt saa stor som Danmark, og dens Skønhed og Frugtbarhed overgaar endogsaa Kubas. Men Folkene passer Jorden saa daarligt, at de kun faar lidt ud af den.

Der er to selvstændige Fristater paa Øen. Den vestlige kaldes Republikken Haïti, og der bor næsten kun Negre. De havde en Tid lang staaet under Frankrig, men var blevet haardt og grusomt behandlet, og i 1804 jog de Franskmændene bort. Negrene er — i alt Fald af Navn — katolske Kristne. — Kvinderne er ikke regnet stort mere end Dyr og maa slide og slæbe for deres dovne Mænd; men der bliver ikke arbejdet mere end højst nødvendigt. Mange Sukkerrørsmarker har ikke været omplantet i 40 Aar eller mere, og endda giver de et godt Udbytte. Ingenting bliver passet i denne Negerfristat. Flaadens Skibe ligger og raadner, Vejene gøres ikke i Stand, og Broerne, som var bygget over Floderne, er for længst bortskyllet.

Den øvrige Del af Øen er ogsaa en Republik. Dens Navn er San Domingo, og den er noget større end Danmark. De fleste af Folkene er Mulatter, og kun faa af dem kan læse og skrive; men det staar alligevel knap saa elendigt til hos dem som hos Negrene. Der avles baade Sukker, Kaffe, Kakao og Tobak, og en Del deraf sælges til andre Lande. Desuden udføres ikke saa lidt Mahognitræ fra Landets Skove.

Puerto Rico tilhører De forenede Stater, som tog Øen fra Spanierne i Aaret 1898. Den er lidt større end Sjælland, og den er godt opdyrket. Folkene, som især er Mulatter og Negre, taler alle sammen Spansk. Voldsomme Or-

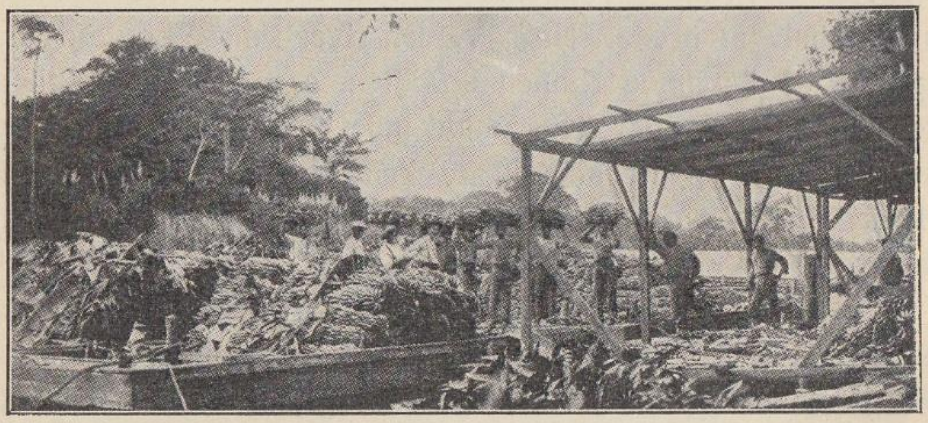

Udskibning af Bananer.

kaner raser tidt over Øen og gør megen Skade paa Sukkermarkerne og i Kaffeplantagerne.

De smaa Antiller. Øst for Puerto Rico ligger de tre smaa Øer, som hører til Danmark: St. Thomas, St. Jan og St. Croix. Der vajer altsaa Dannebrog. Vore tre Øer hører til en Ø-Række, som strækker sig omtrent helt ned til Sydamerika, og som kaldes „de smaa Antiller". Nogle af disse tilhører England, andre Frankrig.

En af de franske Øer hedder Martinique (udt. Martinik). Paa denne Ø, der er noget mindre end Lolland, findes et ildsprudende Bjærg, som kaldes Mont Pelée. Det havde i Aaret 1902 et frygteligt Udbrud, som fuldstændigt ødelagde en Købstad ved Navn St. Pierre. Ulykken skete om Morge-

nen den 8. Maj. I flere Uger havde det drønet og buldret i Bjærget, og Beboerne havde været ængstelige; men ingen anede en saa frygtelig Ulykke som den, der kom. Med eet udstødte Vulkanen en vældig, mørk Sky. Et Øjeblik blev denne hængende over Bjærgets Top og rullede derefter ned ad dets Side, ned over St. Pierre. Da Skyen svandt bort, var Byen tilintetgjort. Husene var omstyrtet og brændt, og de 40 000 Mennesker, som fandtes i Byen, var omkommet. Kun ganske enkelte slap derfra med Livet, og de var slemt forbrændte. I flere Maaneder vedblev Mont Pelée at rase, og alle Folkene paa Øen tænkte for Alvor paa at rejse hen til en anden Ø; men Tanken blev opgivet, da Vulkanen omsider faldt i Ro igen.

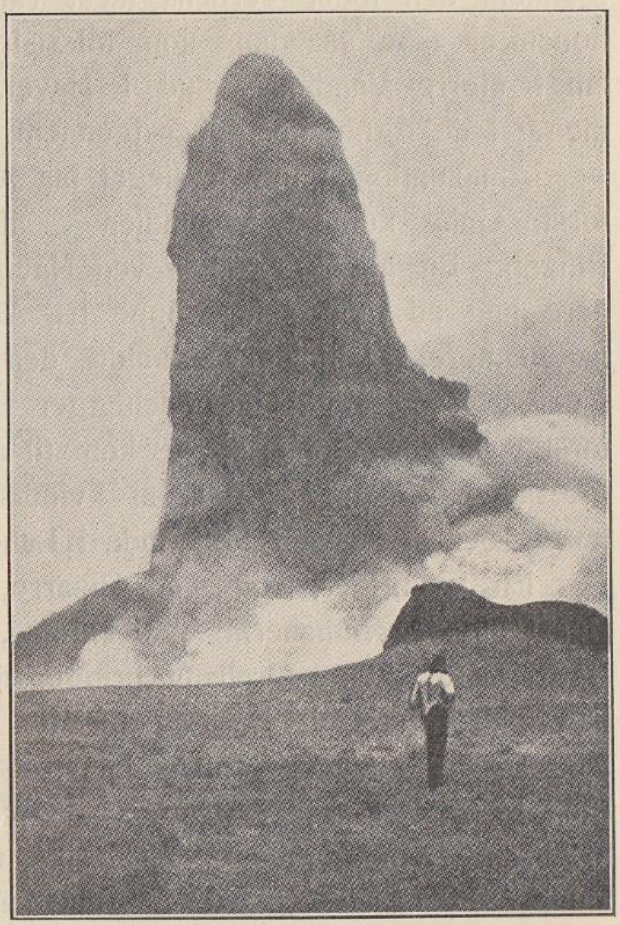

Mont Pelée.

Brasilien.

Selvas.

Amazonfloden. Det største af alle Sydamerikas Lande hedder Brasilien. Det er kun lidt mindre end De forenede